

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ:
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ**

**FROM LITERATURE TO THEATER: CREATIVE WRITING
ACTIVITIES FOR CHILDREN AND ADOLESCENTS**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΕΛΕΝΗ – ΜΑΡΙΑ ΜΠΑΝΤΟΛΑ

ΑΕΜ: 3343

**ΕΠΟΠΤΡΙΑ: ANNA ΒΑΚΑΛΗ, ΜΕΛΟΣ Ε.ΔΙ.Π
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, Π.Δ.Μ.**

**Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΚΩΤΟΠΟΥΛΟΣ,
ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ & ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ Μ.Π.Σ. «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ», Π.Δ.Μ.**

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λίστα Πινάκων	3
Κατάλογος Συντομογραφιών	4
Περίληψη	5
Abstract	5
Εισαγωγή	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ	7
1.1. Δημιουργική Γραφή στην Εκπαίδευση	9
1.2. Δημιουργική Γραφή και Θέατρο	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΘΕΑΤΡΟ	19
2.1. Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση	20
2.1.1. Μουσική	20
2.1.2. Χορός	21
2.1.3. Θέατρο	22
2.2. Θέατρο και Θεατρικό στην Εκπαίδευση	25
2.3. Παιδαγωγικά Θεατρικά Παιχνίδια	28
Ερευνητική Προσέγγιση	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ	31
Δραστηριότητα 1	31
Δραστηριότητα 2	33
Δραστηριότητα 3	35
Δραστηριότητα 4	36
Δραστηριότητα 5	38
Δραστηριότητα 6	40
Δραστηριότητα 7	42
Δραστηριότητα 8	44
Δραστηριότητα 9	46
Δραστηριότητα 10	48
Δραστηριότητα 11	50
Δραστηριότητα 12	52
Δραστηριότητα 13	54
Δραστηριότητα 14	57
Δραστηριότητα 15	59
Συμπεράσματα	63

Βιβλιογραφία	64
Παράρτημα Ι	69
Παράρτημα ΙΙ	70

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και
Θεάτρου για Παιδιά και Εφήβους.

62

Κατάλογος Συντομογραφιών

Α.Π.Σ.	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών
Δ.Ε.Π.Π.Σ.	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών
Π.Σ.	Πρόγραμμα Σπουδών
Υ.ΠΑΙ.Θ.	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Περίληψη

Η Δημιουργική Γραφή και το Θέατρο στην εκπαίδευση έχουν ως κοινό στόχο την δημιουργική έκφραση των μαθητών. Οι δύο αυτοί θεματικοί άξονες έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό το παιχνίδι και την Λογοτεχνία. Η παρούσα πτυχιακή εργασία ερευνά το πώς μπορεί να διδαχθεί η Δημιουργική Γραφή μέσα από τις Θεατρικές δραστηριότητες. Γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση στα Προγράμματα Σπουδών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και προτείνονται κάποιες ενδεικτικές δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Θεάτρου για παιδιά και εφήβους. Μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση προκύπτει πως η διδασκαλία δραστηριοτήτων Δημιουργικής Γραφής και Θεάτρου είναι πιο συχνή στις πρώτες τάξεις της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εντύπωση κάνει το γεγονός ότι στις μεγαλύτερες τάξεις περιορίζονται οι δημιουργικές δραστηριότητες, άρα και η δημιουργική έκφραση των μαθητών. Οι πρακτικές δραστηριότητες που προτείνονται μπορούν να χρησιμοποιηθούν από εκπαιδευτικούς καθ' όλη την διάρκεια της σχολικής περιόδου.

Λέξεις Κλειδιά: Δημιουργική Γραφή, Θέατρο, Παραστατικές Τέχνες, Θεατρικό Παιχνίδι.

Abstract

Creative Writing and Theater in education have as a common goal the creative expression of students. These two thematic axes have as a common feature the game and Literature. This thesis explores how Creative Writing can be taught through Theatrical activities. A bibliographic review of the curricula of Primary and Secondary Education and some indicative Creative Writing and Theater activities for children and adolescents are proposed. The literature review shows that teaching Creative Writing and Theater activities is more common in the first grades of Primary Education. Impressive is the fact that creative activities are limited in Higher Level classes, as well as the creative expression of the students. The practical activities proposed can be used by teachers throughout the school period.

Keywords: Creative Writing, Theater, Performing Arts, Theater Game.

Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία μελετάται η γνωστική περιοχή της Δημιουργικής Γραφής και του Θεάτρου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Και τα δύο συμβάλλουν στην διαμόρφωση κριτικής σκέψης και δημιουργικής έκφρασης των μαθητών. Ακόμα, έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό το παιχνίδι και την Λογοτεχνία.

Το εν λόγω θέμα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι συνδυάζει τις δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής με αυτές του Θεάτρου. Πιο συγκεκριμένα, ερευνά το πώς μπορεί να διδαχθεί η δημιουργική γραφή μέσα από τις θεατρικές δραστηριότητες. Σκοπός της είναι να αποτελέσει μελλοντικό εργαλείο για εφαρμογή των προτεινόμενων δραστηριοτήτων στην εκπαιδευτική πράξη, επενδύοντας στην δημιουργική έκφραση των μαθητών.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρητική προσέγγιση της Δημιουργικής Γραφής και πραγματοποιείται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση στα προγράμματα σπουδών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου παρουσιάζεται η σύνδεση της Δημιουργικής Γραφής με την τέχνη του Θεάτρου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, ο αναγνώστης έρχεται αντιμέτωπος με τον ορισμό του Θεάτρου, μια σύντομη ανασκόπηση των παραστατικών τεχνών στην εκπαίδευση για να περάσει έπειτα σε μια πιο αναλυτική βιβλιογραφική ανασκόπηση του Θεάτρου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θα γνωρίσει, επίσης, την έννοια του Παιδαγωγικού Θεατρικού Παιχνιδιού.

Στη συνέχεια, ακολουθεί η ερευνητική προσέγγιση της εργασίας και παρουσιάζονται οι προτεινόμενες δραστηριότητες Δημιουργική Γραφής και Θεάτρου για παιδιά και εφήβους. Στο τέλος, γίνεται μια έκθεση των συμπερασμάτων που προκύπτουν από την βιβλιογραφική ανασκόπηση της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Σε περίπτωση αναζήτησης ενός καθολικά αποδεκτού ορισμού για την Δημιουργική Γραφή, θα αποτελούσε μια άκρως αντιδημιουργική πράξη, καθώς είναι μια «διαδικασία κατεξοχήν δημιουργική» (Κωτόπουλος, 2016). Η ολιστική προσέγγιση της Δημιουργικής Γραφής διερευνά τις ιδιαίτερες συνθήκες μέσα από τις οποίες το άτομο θα απελευθερώσει τη δημιουργικότητά του και δεν περιορίζεται στις ιδιότητες που χαρακτηρίζουν ένα άτομο ως δημιουργικό (Κωτόπουλος, 2014). Ο γράφων «λειτουργεί ταυτόχρονα σε δύο αλληλοσυμπληρούμενα πεδία: την πράξη του να γράφεις (δημιουργικά) και την πράξη να σκεφτείς κριτικά την πράξη της γραφής και τα αποτελέσματά της» (Κωτόπουλος, 2014: 1). Υιοθετώντας έτσι, «μια ενεργή κριτική προσέγγιση για να είναι σε θέση να συγγράψει, να επανεξετάσει να αναθεωρήσει και να διασκευάσει μέρος της δουλειάς του» (Κωτόπουλος, 2014: 1).

«Δημιουργική Γραφή σημαίνει πάνω από όλα δημιουργικό σβήσιμο» (Σουλιώτης, 2012: 13). Η δημιουργική γραφή σχετίζεται άμεσα με τη δημιουργικότητα (Κωτόπουλος, 2016). Σύμφωνα με την Καλογεροπούλου (2006, ό.α. στο Κωτόπουλος, 2016), η τελευταία συνιστά απαραίτητο στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης, που απελευθερώνεται ή υπολειτουργεί, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν, «ενώ η έρευνα και η πράξη έχουν αποδείξει ότι η δημιουργικότητα αυξάνεται με την εφαρμογή στρατηγικών γραφής» (Καλογεροπούλου, 2006 ό.α. στο Κωτόπουλος, 2016).

Σύμφωνα με τον Κωτόπουλο (2014), η δημιουργική γραφή μπορεί να ενταχθεί στον χώρο της Φιλολογίας ως λογοτεχνική γραφή, ως τέχνη της συγγραφής και ως λογοτεχνική θεωρία της ανάγνωσης. Στον χώρο της Παιδαγωγικής ως βιωματική εκπαιδευτική μέθοδος και στον χώρο της Ψυχολογίας ως θεραπευτική μέθοδος.

Ο όρος «Δημιουργική Γραφή» αποτελεί προσπάθεια απόδοσης του διεθνούς αγγλοσαξονικού όρου «Creative Writing», που παραπέμπει σε διαφορετικά νοήματα (Κωτόπουλος, 2012; Κωτόπουλος, Βακάλη, Ζωγράφου, 2013 ό.α. στο Κωτόπουλος, 2016). Η προσέγγιση του όρου αφορά την ικανότητα να ελέγχει κανείς τις δημιουργικές σκέψεις και να τις μετατρέπει σε γραφή, αλλά και την κατάκτηση συγγραφικών δεξιοτήτων (Κωτόπουλος, 2016). Η τελευταία προκύπτει μέσα από εκπαιδευτικές διαδικασίες, κατά τις οποίες διεγείροντας κατάλληλα τη δημιουργικότητα, προκύπτει η παραγωγή λόγου με τρόπο ελκυστικό και παιγνιώδη (Κωτόπουλος, 2016).

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980, ο Νίκος Φωκάς διδάσκει με τη μορφή σεμιναρίων (Κωτόπουλος, 2014), ποιητική γραφή στη ΧΕΝ Αθήνας (Ντιούδη 2012, Φιλιππούλου 2013, ό.α. στο Αναγνώστου, 2017). Στη δεκαετία του 1990, η Δημιουργική Γραφή «διδάσκεται για πρώτη φορά ως σεμιναριακό πανεπιστημιακό μάθημα σε Τμήματα ξένων φιλολογιών σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη» (Ντιούδη 2012, 74-75, ό.α. στο Κωτόπουλος, 2014: 4). Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009 θεσμοθετείται το 1^ο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Δημιουργική Γραφή» στην Ελλάδα. Δημιουργός και εμπνευστής του ήταν ο Μίμης Σουλιώτης, Καθηγητής της Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (Κωτόπουλος, 2014). Σήμερα, επιστημονικά υπεύθυνος του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών, είναι ο Επίκουρος Καθηγητής «Δημιουργικής Γραφής και Νεοελληνικής Λογοτεχνίας», Κωτόπουλος Η. Τριαντάφυλλος (Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας).

1.1. Δημιουργική Γραφή στην Εκπαίδευση

Εδώ και κάποια χρόνια, στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, χρησιμοποιούνται δραστηριότητες δημιουργικής γραφής στο μάθημα της λογοτεχνίας. Οι διδάσκοντες όμως, δεν έχουν απαραίτητα τις αντίστοιχες θεωρητικές γνώσεις και δεν είναι απαραίτητα ευαισθητοποιημένοι για την ουσιαστική χρησιμότητα αυτών των ασκήσεων. Τα τελευταία περίπου δέκα χρόνια, στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, εντάσσονται επίσημα δραστηριότητες δημιουργικής αφήγησης και γραφής για τη γλώσσα και τη λογοτεχνία. Χωρίς όμως να έχει μεριμνηθεί η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών με αποτέλεσμα να συνεχίζεται να εκλείπει το θεωρητικό υπόβαθρο.(Κιοσσές, 2018).

Ωστόσο η δημιουργική γραφή δεν έχει ενσωματωθεί ως αυτόνομο διδακτικό αντικείμενο. Απλώς έχουν ενταχθεί ορισμένες τεχνικές και μέθοδοί της στα μαθήματα της λογοτεχνίας, κατά βάση, και της γλώσσας, δευτερευόντως. Για την ουσιαστική και όχι την επιδερμική διδασκαλία της δημιουργικής γραφής, θα πρέπει να γίνουν «θεμελιώδεις αλλαγές στον τρόπο θεώρησης της λογοτεχνίας και της διδακτικής της» (Κιοσσές, 2018: 14).

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το νηπιαγωγείο στο γνωστικό αντικείμενο «Παιδί και Γλώσσα: Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Γλώσσας για το Νηπιαγωγείο», αναφέρεται στην αρχή της δομητικής προσέγγισης. Πιο συγκεκριμένα «στηρίζεται στην άποψη ότι η γνώση και η γλώσσα δομούνται σταδιακά, μέσα από επικοινωνιακές σχέσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα». Ένας από τους κεντρικούς άξονες της προσέγγισης είναι ότι ο μαθητής οικοδομεί τη γνώση του μέσα από αναπόφευκτα λάθη, τα οποία αναδεικνύουν την προσπάθειά του για την κατάκτηση της γνώσης. Αυτό συνεπάγεται, ότι σε ένα βαθμό είναι αποδεκτά αυτά τα λάθη, καθώς βοηθούν στον σχεδιασμό της μαθησιακής διαδικασίας, που έχει ως σκοπό την μακροπρόθεσμη εξάλειψή τους (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003). «Οι ικανότητες που επιδιώκεται να αναπτυχθούν κατανέμονται σε τρεις κατηγορίες: προφορική επικοινωνία, ανάγνωση και γραφή και γραπτή έκφραση» (Βακάλη κ.α., 2013: 79).

Ειδικότερα, στην πρώτη κατηγορία (Προφορική Επικοινωνία), σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003), είναι σημαντικό να διαμορφωθούν ποικίλες επικοινωνιακές καταστάσεις στην τάξη. Με αυτό τον τρόπο, θα δοθεί ο λόγος στα παιδιά τα οποία θα διηγηθούν/αφηγηθούν, θα περιγράψουν, θα ερμηνεύσουν, θα συζητήσουν, θα

επιχειρηματολογήσουν και θα αιτιολογήσουν τις απόψεις τους. Κατακτώντας οι μαθητές αυτές τις ικανότητες, αναπτύσσουν τον δημιουργικό προφορικό λόγο. Καλλιεργείται έτσι η ελευθερία έκφρασης των απόψεων, των πεποιθήσεων και των αντιλήψεών τους. Τέλος, μέσα από τραγούδια, λαχνίσματα και ρίμες, αποκτιέται η φωνολογική επίγνωση. Όταν ο εκπαιδευτικός συνδυάσει όλα τα παραπάνω με μεθοδολογικές ασκήσεις-παιχνίδια, παραλλαγές, επεκτάσεις, προσθαφαιρέσεις λέξεων, καταλήξεων, θα ωθήσει τα παιδιά να συμμετέχουν ενεργά και να απολαμβάνουν την διαδικασία της δημιουργικής παραγωγής (Βακάλη κ.ά., 2013).

Σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003), στην δεύτερη κατηγορία (Ανάγνωση) θα πρέπει οι μαθητές να έρχονται σε επαφή με διαφορετικές εκδοχές του γραπτού λόγου. Ως πρώτο στάδιο, μέσω της λογοτεχνίας θα έρθουν σε επαφή με τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των βιβλίων και θα μάθουν να τα αναγνωρίζουν και να συνειδητοποιούν τα μηνύματα που μεταφέρουν. Σιγά σιγά θα αρχίσουν να μαθαίνουν τις βασικές συμβάσεις ανάγνωσης του αλφαβητικού συστήματος γραφής, μέσα από αναγνώσεις βιβλίων που θα γίνονται από την νηπιαγωγό. Η τελευταία, θα παροτρύνει τα παιδιά να παρέμβουν και να κάνουν υποθέσεις για το τέλος μιας ιστορίας ή να σχολιάσουν τους χαρακτήρες. Με αυτόν τον τρόπο θα μάθουν να ακούν και να κατανοούν μια αφήγηση. Με την σωστή οργάνωση της βιβλιοθήκης θα είναι σε θέση να δανείζονται βιβλία ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους και να έρχονται σε επαφή με τον γραπτό λόγο και τις εικόνες. Έτσι θα συνειδητοποιήσουν πως ο γραπτός λόγος αναπαριστά την γλώσσα και οι εικόνες τον κόσμο. Παρέχοντάς τους τα κατάλληλα ερεθίσματα, παροτρύνονται να ενεργοποιήσουν την φαντασία τους, να βρουν λύσεις και να κάνουν συγκρίσεις ανάμεσα σε διάφορες μορφές γραπτού λόγου που παρατηρούν στο περιβάλλον τους. Οι παραπάνω πρακτικές, κάνουν την ανάγνωση ευχάριστη και ελκυστική για το παιδί, με αποτέλεσμα να την εντάσσει με ευχαρίστηση και στην καθημερινότητά του (Βακάλη κ.ά., 2013).

Στην τελευταία κατηγορία (Γραφή και Γραπτή Έκφραση) επιδιώκεται να κατανοήσουν τα παιδιά την σημασία της γραφής. Είναι επιθυμητό να δημιουργήσουν δικά τους κείμενα. «Γράφουν όπως μπορούν» για να εκφράσουν τις ευχές τους σε μια κάρτα, να υπογράψουν μια δημιουργία τους, να διατυπώσουν μια σκέψη τους. «Το απλό κείμενο που παράγεται είναι δημιούργημα δικό τους. Είναι δημιουργική γραφή.» (Βακάλη κ.α., 2013: 80). Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα, για τα παιδιά που δεν μπορούν να γράψουν, να το υπαγορεύσουν στον εκπαιδευτικό κι εκείνος να το καταγράψει. Δεν υπάρχει σωστό και λάθος, το παιδί καλείται να πειραματιστεί (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003). Έτσι

δίνεται η δυνατότητα στον μαθητή να «ξεδιπλώσει και να αναδείξει τις δημιουργικές του δυνάμεις» (Βακάλη κ.α., 2013: 80).

Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών (2011) για το Νηπιαγωγείο, το οποίο λειτουργεί συμπληρωματικά προς το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών, η μαθησιακή περιοχή «Γλώσσα», «δομείται σε τέσσερις δεξιότητες: παραγωγή/ κατανόηση προφορικού λόγου και παραγωγή/ κατανόηση γραπτού λόγου» (Βακάλη κ.α., 2013: 84). Είναι πιο εμπλουτισμένο και συγκεκριμένα στους μαθησιακούς στόχους δίνεται μεγάλη έμφαση στην ακρόαση και την ομιλία. Επίσης, συμπληρώνει τους μαθησιακούς στόχους, με τις επικοινωνιακές στρατηγικές των συνομιλητών, τον σεβασμό ως προς τους κανόνες επικοινωνίας, «τα δομικά στοιχεία των προφορικών κειμένων», τα οποία συμβάλλουν στην διαδικασία της προφορικής επικοινωνίας (Βακάλη κ.α., 2013: 84). Όπως αναφέρουν οι Βακάλη κ.α. (2013), το πρόγραμμα προτείνει ως δραστηριότητα, την «δημιουργική γραφή». Πιο συγκεκριμένα στην ενότητα «ιδέες για δραστηριότητες» στην περιοχή «παραγωγή προφορικού λόγου», αναφέρεται ότι «συμμετέχουν (τα νήπια) σε παιχνίδια δημιουργικής γραφής όπου παράγουν ομαδικές ιστορίες με αφορμή προκαθορισμένες λέξεις ή αλλάζουν τις λέξεις σύντομων κειμένων με λέξεις που σημαίνουν το ίδιο (συνώνιμες) ή το αντίθετο (αντίθετες)» (Βακάλη κ.α., 2013: 85).

Στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το δημοτικό σχολείο, η μαθησιακή περιοχή «Ελληνική Γλώσσα», χωρίζεται σε πέντε άξονες:

- Α. Προφορικός Λόγος,
- Β. Γραπτός Λόγος- Ανάγνωση
- Γ. Γραπτός Λόγος- Γραφή και Παραγωγή Γραπτού Λόγου,
- Δ. Γραπτός Λόγος- Λογοτεχνία,
- Ε. Λεξιλόγιο,
- Στ. Γραμματική,
- Ζ. Διαχείριση της Πληροφορίας.

Από αυτούς, οι τέσσερις πρώτοι θα αναλυθούν παρακάτω, καθώς μόνο σε αυτούς παρατηρούνται δημιουργικές δραστηριότητες.

Με βάση την στοχοθεσία της πρώτης κατηγορίας, σε όλες τις τάξεις του δημοτικού «ο μαθητής ασκείται βαθμιαία ώστε να είναι σε θέση να ακροάται και να παίρνει τον λόγο», χωρίς να ξεφεύγει από το θέμα. Μάλιστα ως ενδεικτική δραστηριότητα για την επίτευξη του στόχου, προτείνει την «βιωματική εμπλοκή των μαθητών σε ποικίλες μορφές λεκτικής επικοινωνίας», όπως θεατρικά, ποιήματα, διηγήματα κ.α. (Δ.Ε.Π.Π.Σ, 2003: 18).

Στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, ο μαθητής εξασκείται σε διηγήσεις/αφηγήσεις ιστοριών και σε περιγραφές προσώπων, καταστάσεων, συναισθημάτων που έχει βιώσει ή και φανταστεί. Στις επόμενες τάξεις, ενθαρρύνεται στο να παίρνει τον λόγο, να κάνει ερωτήσεις, να απαντάει, να επιχειρηματολογεί με αυτοπεποίθηση, να σχολιάζει και να δείχνει την δική του οπτική στα μηνύματα που εκλαμβάνει. Μέσω της εξοικειώσής του με διαφορετικά είδη λόγου (π.χ. συνεντεύξεις, διαφημίσεις, ανακοινώσεις κτλ.) και μέσω της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας (π.χ. εκφράσεις προσώπου, στάση του σώματος, χειρονομίες κλπ.), θα κατανοήσει την ορθή χρήση του ύφους που αρμόζει στην αντίστοιχη περίπτωση επικοινωνίας. Με επισκέψεις σε χώρους ακροάσεων και έπειτα, με την αξιολόγηση σε αυτό που είδε και άκουσε, «θα εκτιμήσει και θα απολαύσει αισθητικά καταξιωμένες μορφές λόγου» (Δ.Ε.Π.Π.Σ, 2003). Τέλος, επιδιώκονται οι συζητήσεις μέσα στην τάξη και αυτό θα επιτευχθεί μέσω της έκφρασης πάνω σε διάφορα θέματα.

Στην κατηγορία: «Γραπτός Λόγος- Ανάγνωση» στις πρώτες τάξεις, το πρόγραμμα προτείνει ως ενδεικτικές δραστηριότητες: την αναγνώριση λέξεων στον περιβάλλοντα χώρο, την αποκωδικοποίηση λογογραμμμάτων, λεκτικά παιχνίδια-γλωσσοδέτες, αποδόσεις νοημάτων σε κείμενα εκφράζοντας τις προσωπικές απόψεις, αναγνώσεις λογοτεχνικών κειμένων χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα και την μη λεκτική επικοινωνία. Τα παραπάνω έχουν σαν στόχο, ο μαθητής να συνειδητοποιήσει τη σύνδεση γραπτής και προφορικής γλώσσας, να αντιληφθεί πως η γραφή χρησιμοποιείται για την μεταφορά μηνυμάτων, να αποκτήσει φωνολογική επίγνωση και να εξοικειωθεί με τους εκφραστικούς τρόπους και τις τεχνικές των κειμένων.

Στις επόμενες τάξεις ο μαθητής έρχεται αντιμέτωπος με διάφορα κείμενα του σχολικού προγράμματος, όπως βιογραφίες, θεατρικά κείμενα, ποιήματα, αγγελίες κ.α. και ενθαρρύνεται να τα διαβάσει, να τα συγκρίνει ανάλογα με το είδος λόγου που ανήκουν και να αναγνωρίζει το επίπεδο ύφους του κειμένου. Ασκεείται επίσης, στο να διαβάσει τα κείμενα ανάλογα με τον σκοπό που έχει κάθε φορά (π.χ. είτε λεπτομερειακά, είτε επιλεκτικά, είτε ως σύνολο για να αποκτήσει μια γενική εικόνα). Με την κειμενική ποικιλία που του προσφέρει το πρόγραμμα, οδηγείται σιγά-σιγά στην ανάγνωση για προσωπική ευχαρίστηση. Ως δημιουργικές δραστηριότητες, προτείνονται οι συνεντεύξεις για ενδεχόμενα προβλήματα του σχολικού περιβάλλοντος, η μετατροπή ηχογραφημένου προφορικού λόγου σε γραπτό, η μετατροπή του κόμικ σε κείμενο και του μακροσκελούς λόγου σε σύντομο. Τέλος, προτείνονται οι αναγνώσεις παροιμιών, τραγουδιών, ανέκδοτων που είναι γραμμένα σε

διάφορες διαλέκτους και ιδιώματα, για την συνειδητοποίηση της κοινωνικής και γεωγραφικής ποικιλίας της ελληνικής γλώσσας.

Στην κατηγορία «Γραπτός Λόγος - Γραφή και Παραγωγή Γραπτού Λόγου» για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού το πρόγραμμα προτείνει ως δημιουργικές δραστηριότητες την γραπτή αφήγηση, την δημιουργία παραμυθιού και την αυτοδιόρθωση των κειμένων που γράφει ο μαθητής, σύμφωνα με κριτήριο το πως θα ταίριαζε καλύτερα. Όλα τα παραπάνω έχουν ως στόχο, οι μαθητές να παρατηρήσουν και να περιγράψουν το περιβάλλον τους, να εξιστορήσουν γραπτά προσωπικές εμπειρίες με χρονολογική σειρά, να συνεχίσουν το τέλος μιας ιστορίας, να επινοήσουν και να γράψουν φανταστικές ιστορίες. Εξασκούν την ικανότητα του να αντιλαμβάνονται τότε ένα κείμενο πρέπει να ξαναγραφτεί, ώστε να βελτιωθεί με βάση τις παρατηρήσεις τις δικές τους ή των άλλων. Τους δίνεται η δυνατότητα να σχολιάσουν τα κείμενα των συμμαθητών τους και να συνειδητοποιήσουν ότι ανάλογα με τον στόχο και τον δέκτη του γραπτού διαφέρει και το κείμενο.

Στις επόμενες τάξεις του Δημοτικού το Δ.Ε.Π.Π.Σ. προτείνει κάποιες δημιουργικές δραστηριότητες με σκοπό τη γραπτή επικοινωνία, την οργάνωση της σκέψης, τη συστηματοποίηση της βιωματικής και σχολικής γνώσης, την ανάπτυξη αυτοπεποίθησης και την προσωπική ευχαρίστηση. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η μετατροπή του διαλόγου σε συνεχή λόγο, του λογοτεχνικού, αφηγηματικού κειμένου σε θεατρικό κείμενο, του ηχογραφημένου προφορικού λόγου ή του κόμικ σε γραπτό κείμενο και αντίστροφα. Γίνεται αναφορά στην δραματοποίηση ιστοριών, στην διατύπωση επιχειρηματολογίας πάνω σε αιτήματα και σε θέματα που προκαλούν αντιπαραθέσεις. Παροτρύνονται οι μαθητές να περιγράψουν φανταστικά ή πραγματικά αντικείμενα και καταστάσεις, θέματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, τον συνειρμό των σκέψεων που έκαναν για να επιλύσουν ένα πρόβλημα. Έπειτα, να καταγράψουν αυτούς τους συνειρμούς. Να εξοικειωθούν με τα είδη του λόγου, τα ειδικά χαρακτηριστικά του, τους τύπους των κειμένων που αντιστοιχούν στο κάθε μάθημα του σχολικού προγράμματος και να καταγράψουν παρόμοια κείμενα. Με αφορμή επισκέψεις σε μουσεία και μνημεία, να συλλέξουν πληροφορίες από διάφορα ενημερωτικά κείμενα και διάφορες πηγές και να προβούν σε περιλήψεις, τις οποίες έπειτα μπορούν να τις ανακοινώσουν στην τάξη. Στο πρόγραμμα αναφέρεται επίσης, η «συμπλήρωση μιας ημιτελούς ιστορίας και γραπτή απόδοση μιας ιστορίας που απεικονίζεται σε σειρά εικόνων» (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003: 29). Τέλος, αναφέρει τα στάδια σύνθεσης κειμένου, τα οποία χρησιμοποιούνται κατά βάση στην δημιουργική γραφή:

το προσυγγραφικό, το συγγραφικό και το μετασυγγραφικό στάδιο. Στο πρώτο στάδιο οι μαθητές κάνουν το προσχέδιο του κειμένου, οργανώνουν τις ιδέες τους, έπειτα συγγράφουν το κείμενο και στο τέλος κάνουν τις διορθώσεις, βελτιώσεις.

Στην κατηγορία «Γραπτός Λόγος- Λογοτεχνία» στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, ο μαθητής έρχεται αντιμέτωπος με μια ποικιλία λογοτεχνικών κειμένων και ασκήσεων. Μέσα από απαγγελίες ποιημάτων, συλλογές λαϊκών παραμυθιών, παραδόσεων, παροιμιών, αινιγμάτων, «εξοικειώνεται βιωματικά με τη μορφή και το περιεχόμενο των λογοτεχνικών κειμένων» και γνωρίζει την παράδοση του τόπου του (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003: 30). Με γλωσσικά παιχνίδια, λογοτεχνικά κείμενα που έχουν κωμικό χαρακτήρα, αναγνώσεις κειμένων και δραματοποιήσεις στην τάξη, ο μαθητής ψυχαγωγείται, αποκτά αίσθηση του χιούμορ και αναπτύσσει τη φαντασία του. Το πρόγραμμα προτείνει, επίσης, τη δημιουργική αφήγηση, όπου ο μαθητής δημιουργεί είτε το τέλος μιας ημιτελούς ιστορίας είτε δικές του εκδοχές. Ο εκπαιδευτικός τον φέρνει σε επαφή με κείμενα των κυριότερων εκπροσώπων της ελληνικής ή και ξένης παιδικής λογοτεχνίας. Τέλος, οι μαθητές εξασκούνται στη σιωπηρή και μεγαλόφωνη ανάγνωση.

Στις επόμενες τάξεις του Δημοτικού προτείνονται ως ενδεικτικές δραστηριότητες, οι αναγνώσεις κειμένων με σκοπό την αναζήτηση σημασιών πέραν των κυριολεκτικών, την διατύπωση επιχειρηματολογίας της προσωπικής άποψης. Προτείνονται επίσης, οι μετασχηματισμοί και οι αντικαταστάσεις ποιητικών φράσεων με αντίστοιχες του καθημερινού λόγου και αντίστροφα, όπως και οι αναδιηγήσεις κειμένων, οι συγκρίσεις παραδοσιακής/μοντέρνας ποίησης, κειμένων διαφορετικών περιοχών, περιόδων, συγγραφέων, οι απαγγελίες ποιημάτων και η συγκρότηση λογοτεχνικού ανθολογίου. Το πρόγραμμα κάνει αναφορά και στην ώρα ελεύθερης ανάγνωσης, όπως επίσης και στην αυθόρμητη ανάγνωση με σκοπό την ψυχαγωγία των μαθητών. Τέλος, αναφέρεται στις συζητήσεις που μπορούν να γίνουν στην τάξη για την προβολή εναλλακτικών ή συμπληρωματικών λέξεων, φράσεων, κειμένων.

Στο ΑΠΣ (2003, ό.α. στο Αλεξίου, 2017) για την Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο διακρίνονται κάποιες δημιουργικές διαθεματικές δραστηριότητες, όπως είναι η δραματοποίηση μυθιστορήματος. Μια τέτοια δραστηριότητα μπορεί να συνδυαστεί με το σχολικό θέατρο, «εφόσον το τελευταίο προβλέπεται ως ενδεικτική θεματική περιοχή για την Ευέλικτη Ζώνη του Γυμνασίου από το Δ.Ε.Π.Π.Σ. του 2003» (Αλεξίου, 2017: 24). Το Δ.Ε.Π.Π.Σ. εντάσσει τις έννοιες της δημιουργικότητας και της προσωπικής έκφρασης των παιδιών (Αλεξίου, 2017).

Στο νέο πρόγραμμα ΑΠΣ του 2011, που τίθεται σε πιλοτική εφαρμογή σε 188 συνολικά σχολικές μονάδες, η δημιουργική γραφή εμφανίζεται σε πολλές δραστηριότητες, κυρίως στην Λογοτεχνία. «Ενδεικτικά, αυτές αφορούν στην αναδιήγηση ενός κειμένου από διαφορετικό αφηγητή, στη μετάπλαση ιστοριών, στη συγγραφή ενός φανταστικού κειμένου, στη συγγραφή διαφορετικών κειμενικών ειδών με αφορμή δοθέν κείμενο, στην αλλαγή του τέλους μιας ιστορίας, στη δημιουργία σκηνών συνάντησης του αναγνώστη με τον ήρωα της ιστορίας, στη δραματοποίηση έργου ή σκηνών του, στη μετατροπή κειμένου από ένα είδος σε άλλο, στην πρόσθεση ή αφαίρεση χαρακτήρων και άλλα» (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011α, β, γ ό.α. στο Αλεξίου, 2017: 24).

Με αντίστοιχες δραστηριότητες εμφανίζεται και στο Π.Σ. για την Λογοτεχνία της Α΄ και Β΄ Λυκείου. Σύμφωνα με την Αλεξίου (2017), ο δημιουργικός λόγος μπορεί να παραχθεί και μέσα από τις Ερευνητικές Δημιουργικές Εργασίες (Projects). Οι μαθητές θα έρθουν αντιμέτωποι με το προσυγγραφικό στάδιο και έπειτα θα προβούν στη συγγραφή της εργασίας. Μέσω της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου θα αντικρίσουν τις οπτικές των συμμαθητών τους και θα συνεργαστούν για να παράξουν ένα κοινό έργο. Το μάθημα αυτό ίσχυε για τις δύο πρώτες τάξεις του Λυκείου, ωστόσο με την νέα απόφαση του Υπουργείου Παιδείας για το σχολικό έτος 2020-2021, καταργήθηκε.

Ακόμα, στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων που υλοποιούνται στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δίνεται η δυνατότητα επιλογής της θεματικής ενότητας «Αξιοποίηση της σχολικής βιβλιοθήκης - φιλιαναγνωσία - δημιουργική γραφή» (ΥΠΑΙΘ, 2019). Στην Πρωτοβάθμια υλοποιούνται στο ωρολόγιο πρόγραμμα, στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης και στο πλαίσιο διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων. Στην Δευτεροβάθμια, υλοποιούνται εκτός ωρολογίου προγράμματος. Σύμφωνα με την Βακάλη (2013), μέσω του προγράμματος και σε συνεργασία με φορείς (εκδοτικοί οίκοι, ΕΚΕΒΙ), υπάρχει δυνατότητα να επισκεφθούν τα σχολεία και συγγραφείς.

1.2. Δημιουργική Γραφή και Θέατρο

«Η Δημιουργική Γραφή μπορεί να διδαχθεί και να κατανοηθεί, όπως κάθε τέχνη που απαιτεί δεξιοτεχνία, όπως κάθε σημαντικό παιχνίδι» (Morley, 2007 ό.α. στο Βακάλη κ.α., 2013: 35). Σύμφωνα με την Νικολαΐδου (2015), οι δραστηριότητες δημιουργικής γραφής στο σχολείο δεν είναι μάθημα, αλλά παιχνίδι. «Ένα παιχνίδι αφηγηματικών στρατηγικών, οργάνωσης της σκέψης και του λόγου, επιλογής και συναρμογής» (Νικολαΐδου, 2015).

Πολλοί θεωρητικοί και επαγγελματίες εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι με το κατασκευαστικό παιχνίδι μπορεί να ενισχυθεί η γνωστική ανάπτυξη και ο σχηματισμός εννοιών (Αυγητίδου, 2001: 206). Προσθέτουν ότι «η εμπειρία του παιχνιδιού είναι ο καλύτερος τρόπος για την εξύψωση της δημιουργικότητας και της φαντασίας» (Prentice, 1994, ό.α. στο Αυγητίδου, 2001: 206). Αυτό συμβαίνει καθώς στο παιχνίδι υπάρχει η ελευθερία της εφαρμογής νέων ιδεών και η ελευθερία της έκφρασης (Αυγητίδου, 2001: 206). Μέσω αυτής της διαδικασίας το παιδί συνδυάζει μεταξύ τους τα στοιχεία της εμπειρίας για να κατασκευάσει μια νέα πραγματικότητα που θα αντιστοιχεί στην περιέργεια και στις ανάγκες του (Βιγκότσκι ό.α. στο Ροντάρι, 2003). Για να καλλιεργηθεί η επινόηση του παιδιού, θα πρέπει να μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον πλούσιο σε ερεθίσματα (Ροντάρι, 2003).

Σύμφωνα με τον Vygotsky (1966 ό.α. στο Αυγητίδου, 2001: 21) «δεν υπάρχουν παιχνίδια χωρίς κανόνες, αλλά ούτε και παιχνίδια χωρίς φαντασιακή κατάσταση». Έτσι και στην δημιουργική γραφή. Οι «κανόνες» της, είναι τα ζητούμενα που δίνει ο εκπαιδευτικός στους μαθητές (π.χ. την αφηγηματική τεχνική, το ύφος, το είδος του κειμένου που τους ζητείται να γράψουν κ.α.) (Νικολαΐδου, 2015).

Από την άλλη, το θέατρο στο σχολείο έχει την μορφή παιχνιδιού μέσα από το οποίο οι μαθητές εξοικειώνονται με τις τεχνικές του (Γραμματάς, 2011), αναπτύσσονται ψυχοκοινωνικά και πνευματικά και διαμορφώνουν θεατρική παιδεία (Κανατσούλη, 2018). Θεατρικό παιχνίδι υπάρχει «από την στιγμή που κάποιος εκφράζεται για τους άλλους με την κίνηση και/ή τον λόγο με ευχάριστο τρόπο». Όπως ειπώθηκε και παραπάνω, εφόσον είναι παιχνίδι, θα έχει και κανόνες, όπου στην προκειμένη περίπτωση είναι οι «κώδικες». «Από το θεατρικό κώδικα αντιγράφει την ανάγκη οριοθέτησης κάποιου χώρου (που μπορεί να είναι όλη η αίθουσα) και κάποιου χρόνου (πρέπει να είναι ξεκάθαρο ποιες στιγμές παίζουμε και ποιες παρακολουθούμε)» (Κανατσούλη, 2018: 127).

Κάθε δραστηριότητα δημιουργικής γραφής αποτελείται από το προσυγγραφικό στάδιο, όπου δίνεται το ερέθισμα για να ακολουθήσει το στάδιο της συγγραφής. Αυτό το στάδιο αφορά την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων ή και την συνομιλία των τεχνών, για παράδειγμα ένα μουσικό μοτίβο, ένα θεατρικό, μια φωτογραφία κ.τ.ό. Πριν από την συγγραφή, θα πρέπει να μελετηθούν κείμενα του είδους, του ύφους, της τεχνοτροπίας που θα κληθούν να γράψουν (Νικολαΐδου, 2015). Ο Γουλής και ο Γρόσδος (2011, ό.α. στο Γρόσδος 2015) επισημαίνουν πως οι διαθεματικές αυτές δημιουργικές δραστηριότητες (π.χ. θεατρικά παιχνίδια, μουσικά παιχνίδια, δημιουργία εικαστικών έργων, αναγνωστικά παιχνίδια), υλοποιούνται πριν ή μετά τις δραστηριότητες δημιουργικής γραφής. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η ευκαιρία για ενασχόληση με ποικίλες μορφές έκφρασης και εκδηλώνεται πιο εύκολα η αποκλίνουσα στάση των μαθητών. Τέλος, δρουν προσθετικά στον παιγνιώδη χαρακτήρα της Δημιουργικής Γραφής.

Μετά το προσυγγραφικό στάδιο ακολουθεί το συγγραφικό. Ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές την άσκηση της δημιουργικής γραφής, ορίζοντας με σαφήνεια τα ζητούμενά της: «Ποια είναι η λογοτεχνική μήτρα, τι είδους κείμενο ζητείται να συγγράψουν, αν υπάρχουν περιορισμοί στο θέμα, στη φόρμα, στην αφηγηματική τεχνική ή στον αριθμό των λέξεων». Στην συνέχεια οι μαθητές δουλεύουν είτε ατομικά είτε σε ομάδες, ανάλογα με το είδος των κειμένων (π.χ. «οι θεατρικές σκηνές ή τα κινηματογραφικά σενάρια ενδείκνυνται περισσότερο για ομαδοσυνεργατική δουλειά») και προβαίνουν στη συγγραφή των κειμένων (Νικολαΐδου, 2015).

Οι δραστηριότητες ολοκληρώνονται με το μετασυγγραφικό στάδιο, όπου σύμφωνα με την Νικολαΐδου (2015) είναι και το πιο σημαντικό. Σε αυτό το στάδιο παρουσιάζουν οι μαθητές τα κείμενά τους στην ολομέλεια. Έπειτα αναπτύσσεται μια συζήτηση με στόχο τον εντοπισμό εκείνων των σημείων που με μικροαλλαγές των λέξεων ή της δομής «ή και άλλες γλωσσικές ή αφηγηματικές βελτιωτικές παρεμβάσεις μπορούν να προσφέρουν νέα δυναμική και μεγαλύτερη δραστικότητα στο μαθητικό κείμενο» (Νικολαΐδου, 2015). Σε αυτό το σημείο, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι προσεκτικός και οι προτάσεις του να έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως το θέατρο με την δημιουργική γραφή έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό το παιχνίδι και το πρώτο μπορεί να αποτελέσει το ερέθισμα ή το αποτέλεσμα της συγγραφικής πράξης (Γουλής & Γρόσδος, 2011 ό.α. στο Γρόσδος 2015). Ακόμα, το «δραματικό κείμενο» αποτελεί «ένα συγκεκριμένο είδος λογοτεχνίας και η γραφή του χαρακτηρίζεται από την «θεατρικότητα» (Γραμματάς, 2005: 23). «Ως γραφή με λογοτεχνικά χαρακτηριστικά, η δημιουργική γραφή προσεγγίζει (...) και την θεατρική

γραφή (Αλεξίου, 2017: 18). Επομένως, η άσκηση πάνω στην θεατρική γραφή, είναι δημιουργική γραφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΘΕΑΤΡΟ

Η έννοια «θέατρο» έχει πολλές σημασίες, καθώς εκφράζει «παράλληλα περισσότερα δεδομένα, είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό», έτσι ώστε η ερμηνεία που του αποδίδει ο καθένας, εξαρτάται από την οπτική με την οποία το προσεγγίζει και το αντιλαμβάνεται (Γραμματάς, 2005: 17).

Ανεξάρτητα όμως από τους χαρακτηρισμούς που θα του αποδοθούν, υπάρχει κάτι αμετάκλητο. Πάντα πραγματοποιείται σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. «Με στόχο να γίνει προσλειπτό μέσω της οράσεως, ως θέαμα, από τη συνείδηση εκείνων που παρευρίσκονται σ' αυτό, με αποκλειστικό σκοπό να το παρακολουθήσουν» (Γραμματάς, 2005: 17). Με αυτά ως δεδομένα συνειδητοποιείται ότι στο θέατρο υπάρχει μια άτυπη συμφωνία μεταξύ των συντελεστών, εκείνων δηλαδή που δημιουργούν το θέαμα και των θεατών. Οι τελευταίοι δεν μπορούν να παρέμβουν σε αυτά που διαδραματίζονται, ενώ παράλληλα τα θεωρούν και πραγματικά, αν και γνωρίζουν ότι δεν είναι. Αυτή είναι η διαδικασία της ψευδαίσθησης, όπου διακρίνεται και στους ηθοποιούς και στους θεατές και συνιστά την ουσία του Θεάτρου. Το θέατρο συνδυάζει διάφορες τέχνες και διαφορετικούς τομείς του πολιτισμού, όπως τον λόγο, την αισθητική, «σε μια οργανωμένη ενότητα» (Γραμματάς, 2005: 18). Ενώ «διαθέτει ταυτόχρονα πολλαπλά επίπεδα προσέγγισης και ερμηνείας (ιστορικά, κοινωνικά, ιδεολογικά, καλλιτεχνικά)» (Γραμματάς, 2005: 18). Η προσέγγιση και η ερμηνεία που του δίνεται εξαρτάται από το είδος του θεάτρου (π.χ. τραγωδία, αστικό δράμα), «την ιδεολογική του φόρτιση (π.χ. σοσιαλισμός, εθνικισμός), ή τις ανάγκες και υποδοχές του κοινού στο οποίο απευθύνεται ως θεατρική παράσταση (...) και δίνεται έμφαση σε κάποια, εις βάρος κάποιας άλλης, από τις βασικές παραμέτρους του» (Γραμματάς, 2005: 18).

2.1. Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση

Το θέατρο, ο χορός, η μουσική και η όπερα ανήκουν στις παραστατικές τέχνες. Παραστατικές είναι οι τέχνες που ερμηνεύονται και εκπροσωπούνται από τους καλλιτέχνες (Spranzi, 1996 ό.α. στο Botti, 2000) και το μήνυμα που μεταφέρουν, δεν λαμβάνεται άμεσα από το κοινό αλλά διαμεσολαβούν οι δημιουργοί του (Botti 2000: 15, ό.α. στο Μαθιοπούλου, 2018).

Τα αναλυτικά προγράμματα συμπεριλαμβάνουν το θέατρο, τον χορό και τη μουσική. Η όπερα δεν διδάσκεται στα σχολεία.

2.1.1. Μουσική

Η μουσική αγωγή έχει ως απώτερο σκοπό την καλλιέργεια και ανάπτυξη της αισθητικής απόλαυσης κατά την ακρόαση, «την εκτέλεση και δημιουργία μουσικής ως μιας από τις εκδηλώσεις καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργικότητας του ανθρώπου» (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003: 337). Μέσα από την ενεργητική ακρόαση, τις δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας και εκτέλεσης καλλιεργείται η δημιουργικότητα και η προσωπικότητα των μαθητών (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003) .

Σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003) της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, επιδιώκεται οι μαθητές να ασκηθούν, ώστε να τραγουδούν ορθά για μεγαλύτερη ευχαρίστηση. Να αναπτύξουν την ακουστική ικανότητα, να εκτιμούν και να ανταποκρίνονται σε αισθητικά στοιχεία της μουσικής. Ακόμα, είναι σημαντικό να έρθουν σε επαφή και να κατανοήσουν βασικές έννοιες και στοιχεία της θεωρίας, της μορφολογίας και της ιστορίας της μουσικής, όπως επίσης και το δημοτικό τραγούδι και το βυζαντινό εκκλησιαστικό μέλος, εκτιμώντας ταυτόχρονα την αξία τους. Επιδιώκεται να αναπτύξουν τις ατομικές μουσικές ικανότητες, να συνεργαστούν, να πειθαρχηθούν, να επικοινωνήσουν και να γίνουν υπεύθυνα άτομα. Τέλος, το Δ.Ε.Π.Π.Σ. σκοπεύει στο να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την σχέση της μουσικής με τις άλλες τέχνες και τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στα σχολεία.

Τα παραπάνω ισχύουν και για το Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003) του Γυμνασίου, όμως εμπλουτίζεται με τους παρακάτω σκοπούς: Να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί η επιθυμία να τραγουδούν με τονική ακρίβεια. Να μάθουν τα σύμβολα της μουσικής και να τα χρησιμοποιούν για παραγωγή και δημιουργία μουσικής. Να αναπτύξει ο καθένας όσο μπορεί την ικανότητα να εκτελεί και να συνθέτει μουσική με σκοπό την προσωπική του ικανοποίηση και επικοινωνία με τους άλλους. Να απολαμβάνουν την καλή μουσική, να την εκτιμούν και να επιδιώκουν να την ακούν. Να γνωρίσουν και να εκτιμήσουν πέρα από

την νεοελληνική εθνική μουσική παράδοση, την μουσική κληρονομιά άλλων λαών. Να αξιολογούν και να επιλέγουν συνθέσεις της λαϊκής και ελαφράς μουσικής. Να γνωρίσουν και να εξοικειωθούν με την χρήση της τεχνολογίας για θέματα μουσικής.

Η μουσική στο Λύκειο εμφανίζεται στην Α' Λυκείου, στο μάθημα «Καλλιτεχνική Παιδεία», το οποίο περιλαμβάνει τρία γνωστικά αντικείμενα (Εικαστικά - Στοιχεία Θεατρολογίας - Μουσική) και ισχύει μέχρι το σχολικό έτος 2019-2020. Στο σχολικό έτος 2020-2021, με βάση την υπουργική απόφαση, καταργείται αυτό το μάθημα, καθώς και οι υποενότητες του (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2020). Το Π.Σ. προτού αναφερθεί στους στόχους, δίνει μεγάλη έμφαση στην χρήση του CD player στα περισσότερα μαθήματα. Αυτό αποσκοπεί στην εξάσκηση της ενεργητικής και προσεκτικής ακρόασης των μαθητών μέσα στην τάξη, καθώς και στην κατάκτηση μιας ουσιώδους σχέσης με την μουσική, αφού η ίδια ως τέχνη αφορά την ακοή. Στα πλαίσια αυτού του μαθήματος, ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με του μαθητές, ετοιμάζουν ένα μουσικοθεατρικό project για να το παρουσιάσουν στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Ο καθένας συμμετέχει με τον δικό του τρόπο (π.χ. άλλοι τραγουδώντας, άλλοι φτιάχνοντας τα σκηνικά κλπ.). Αυτό το project έχει τρεις βασικούς στόχους: α) Να εκφράσουν και να συνειδητοποιήσουν το μουσικό τους ταλέντο που ενδεχομένως να έχουν, β) να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους, γ) να βελτιώσουν την αυτοεικόνα και την αυτοεκτίμησή τους, να εξοικειωθούν με την αυτοέκφραση σε κοινό, να αυξήσουν την κοινωνικότητά τους και όλα αυτά μέσα από την έκφραση της προσωπικότητάς τους στο κοινωνικό πλαίσιο των συνομηλίκων τους (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2019).

2.1.2. Χορός

Η τέχνη του χορού γίνεται διακριτή στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. - Α.Π.Σ. της Φυσικής Αγωγής για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Σύμφωνα με αυτό, επιδιώκεται να επιτευχθούν κάποιοι ειδικοί σκοποί οι οποίοι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: α) Σωματικός Τομέας (Ψυχοκινητικός), β) Συναισθηματικός Τομέας, γ) Γνωστικός Τομέας. Πιο αναλυτικά, στον πρώτο τομέα επιδιώκεται να αναπτύξουν οι μαθητές τις αντιληπτικές τους ικανότητες, τις κινητικές τους δεξιότητες και τις φυσικές σωματικές ικανότητες. Να καλλιεργήσουν τον ρυθμό και να συνειδητοποιήσουν την σημαντικότητα της υγείας και της ευεξίας. Στον συναισθηματικό τομέα θα αναπτύξουν τις κοινωνικές και ψυχικές τους αρετές, όπως την αυτοπειθαρχία, το θάρρος το ομαδικό πνεύμα, την θέληση, την επιμονή και υπομονή. Θα αποκτήσουν αυτοπεποίθηση, αυτοαντίληψη και θα εκφραστούν ελεύθερα και δημιουργικά. Ακόμη, θα αναπτύξουν τις ηθικές τους αρετές. Στον Γνωστικό τομέα επιδιώκεται να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τον παραδοσιακό

χορό, το τραγούδι και την μουσική σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Να συνειδητοποιήσουν την σημασία που έχει η άθληση στην ανθρώπινη ζωή και να αποκτήσουν νέες συνήθειες και νέες ασχολίες. Τέλος, να εκτιμήσουν τα αισθητικά στοιχεία των κινήσεων (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

Στο Λύκειο, η τέχνη του χορού αποτελεί υποενότητα του μαθήματος «Φυσική Αγωγή». Οι επιμέρους σκοποί που επιδιώκονται είναι οι εξής: Ο μαθητής να διατηρεί κινητικές δεξιότητες που έχει ήδη διδαχθεί και να τις εξελίξει έτσι ώστε να εκτελέσει πιο σύνθετες και πολύπλοκες. Να αναπτύσσει νέες δεξιότητες σε καινούριες φυσικές δραστηριότητες. Να κατανοεί βασικές αρχές της άσκησης έτσι ώστε να γυμνάζεται με ασφάλεια κάτω από διαφορετικές συνθήκες σε μια ποικιλία δραστηριοτήτων. Να γνωρίζει το πώς λειτουργεί και πώς κινείται το σώμα και να προσαρμόζει την άσκηση στις δικές του δυνατότητες και ανάγκες. Να κατανοεί τα βασικά οφέλη της άσκησης στην υγεία και στην πρόληψη ασθενειών. Να παίρνει πρωτοβουλία και να συμμετέχει σε νέες δραστηριότητες και αθλήματα με στόχο τη διασκέδαση, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την αυτό-έκφραση. Να σέβεται την διαφορετικότητα και να δείχνει κατανόηση ως προς το άλλο φύλο, καθώς και των συμμαθητών του, οποιασδήποτε μειονότητας. Να αναπτύσσει θετικές κοινωνικές σχέσεις μέσω της συνεργασίας και της υποστήριξης σε μια ποικιλία φυσικών δραστηριοτήτων και αθλημάτων (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2015).

2.1.3. Θέατρο

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών τονίζει την σημασία που έχουν οι τέχνες για τις ηλικίες που κυμαίνονται από το Νηπιαγωγείο έως το Γυμνάσιο. Σε αυτές τις ηλικίες μπορεί να θεμελιωθεί η αγάπη των παιδιών για τις τέχνες, να διαμορφωθεί η αισθητική - καλλιτεχνική τους αντίληψη και να γνωρίσουν τον πολιτισμό τους. Ακόμα, επισημαίνει πως είναι πολύ σημαντική η εισαγωγή της θεατρικής αγωγής στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία για την ομαλή ένταξη των παιδιών στο παιδαγωγικό σύστημα, την κοινωνικοποίησή τους και την απόκτηση καλύτερων σχέσεων με τον εαυτό τους. Μέσω της θεατρικής αγωγής, ο μαθητής καλλιεργεί την δημιουργικότητά του, ψυχαγωγείται, και εξοικειώνεται με την ομαδοσυνεργατική μάθηση (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

Ως γενικός σκοπός της διδασκαλίας του Θεάτρου στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο, αναφέρεται στο πρόγραμμα η ανάπτυξη ικανοτήτων και κλίσεων για την αρμονική λειτουργία των μαθητών ως αυτόνομων προσωπικοτήτων και ως ατόμων μέσα στην ομάδα. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται η ενθάρρυνση της δημιουργικής έκφρασης, η απόκτηση αυτογνωσίας, η συνεργασία και η αρμονική ένταξή τους στην ομάδα, η

καλλιέργεια του ψυχικού τους κόσμου, η διαμόρφωση αισθητικής και καλλιτεχνικής αντίληψης και κριτηρίου και η παραγωγή δημιουργιών. Ακόμα, η γνωριμία με τον πολιτισμό τους όπως και άλλων πολιτισμών, η απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων για το θέατρο και τις άλλες τέχνες, καθώς και για τη σχέση τους με την κοινωνία, η δημιουργική ανάπτυξη των εκφραστικών δεξιοτήτων τους μέσα από την γλώσσα και τον λόγο, αποτελούν σκοπούς του Θεάτρου. Τέλος, επιδιώκεται η δημιουργία θεατρικών κειμένων και παραστάσεων, η γνωριμία με την ιστορία του Θεάτρου, η συνειδητοποίηση της έννοιας του ρόλου, η άμεση ενεργοποίηση, η συμμετοχή και η παρέμβαση του μαθητή στην διδακτική διαδικασία, η παραγωγική διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων μέσα από τις εφαρμογές του δράματος, καθώς και η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003). Παρόλο όμως την ύπαρξη του Π.Σ. για το Θέατρο σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού και του Γυμνασίου, το μάθημα διδάσκεται μέχρι την Δ΄ Δημοτικού (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2020). Στο Γυμνάσιο δεν διδάσκεται ως αυτόνομο μάθημα.

Το Θέατρο στο Λύκειο εμφανίζεται στην Α' τάξη, στο μάθημα «Καλλιτεχνική Παιδεία», με τίτλο “Στοιχεία Θεατρολογίας”. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, το μάθημα εφαρμόστηκε μέχρι και το σχολικό έτος 2019-2020, έπειτα καταργήθηκε (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2020). Στις οδηγίες για την διδασκαλία του μαθήματος αναφέρεται πως ο εκπαιδευτικός ανάλογα με τις ανάγκες, το επίπεδο των μαθητών και την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου, εμβαθύνει περισσότερο ή λιγότερο σε συγκεκριμένα κεφάλαια του βιβλίου. Έπειτα, επισημαίνεται πως το μάθημα διδάσκεται από εκπαιδευτικούς που δεν είναι απαραίτητα θεατρολόγοι. Επομένως, δεν έχουν τις κατάλληλες γνώσεις για να εντάξουν τους μαθητές στον χώρο του θεάτρου με συνεργατικό, βιωματικό και συμμετοχικό τρόπο. Για αυτό τον λόγο κρίνεται σημαντικό να συμβουλευόνται τον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την Καλλιτεχνική Παιδεία της Α΄ Λυκείου 2015 (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2019).

Σημαντική είναι επίσης, η συνοχή της ομάδας, η αποδοχή και ο σεβασμός των προσωπικών ιδιαιτεροτήτων κάθε μαθητή, τα οποία θα επιτευχθούν μέσα από την δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων. Η ελεύθερη έκφραση, η γνώση και η αισθητική καλλιέργεια, αποτελέσματα του δημιουργικού κλίματος και σκοποί του μαθήματος, θα επιτευχθούν μόνο αν υπάρχει δυναμική στην ομάδα. Επομένως, ο εκπαιδευτικός, θα πρέπει να δημιουργήσει ένα ελκυστικό κλίμα και να χρησιμοποιήσει βιωματικές δραστηριότητες για να οδηγήσει τους μαθητές στην κατάκτηση δεξιοτήτων. Οι τελευταίες αφορούν: την αυτογνωσία, την κριτική σκέψη, την συμμετοχή, την συνεργασία, την επικοινωνία, τον κοινωνικό προβληματισμό, την αποδοχή της διαφορετικότητας, την αντίληψη των πολλαπλών θεωρήσεων και την κατάκτηση γνώσεων

γύρω από τις τέχνες και ειδικότερα την ιστορία του θεάτρου. Φυσικά, μπορεί να κινηθεί πάνω σε ένα διαθεματικό πλαίσιο, αντλώντας πηγές από άλλα διδακτικά αντικείμενα (Υ.ΠΑΙ.Θ, 2019).

2.2. Θέατρο και Θεατρικό στην Εκπαίδευση

Το Θέατρο στην προσχολική ηλικία, συναντάται στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003), στην ενότητα «Παιδί, δημιουργία και έκφραση» ως «Δραματική Τέχνη». Ως πρώτη προϋπόθεση για την διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, μπαίνει η δημιουργία ενός κατάλληλα οργανωμένου χώρου και ενός κλίματος που θα εκπέμπει ασφάλεια, αποδοχή και εμπιστοσύνη στα παιδιά. Στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2011) συναντάται στην ενότητα «Τέχνες» ως «Θέατρο». Αυτό το Πρόγραμμα Σπουδών είναι πιο οργανωμένο ως προς τα περιεχόμενα και για αυτό επιλέχθηκε να αναλυθεί παρακάτω. Στα περιεχόμενά του περιλαμβάνει την «Σύνθεση και λειτουργία ομάδας», όπου μέσα από παιχνίδια γνωριμίας και επικοινωνίας/ συνεργασίας, επιδιώκεται η ομαλή ένταξή τους στην ομάδα.

Στην περιοχή «Έκφραση με το σώμα» επιδιώκεται να διερευνήσουν τις δυνατότητες του σώματος σε σχέση με τον χώρο και τους άλλους, μέσα από φωνητικές, κινητικές, μιμητικές και αισθητηριακές ασκήσεις.

Στην «Φώνηση (Αγωγή του Λόγου)» μέσα από ασκήσεις αναπνοής, δοκιμές των φωνητικών τους δυνατοτήτων (ένταση, χροιά, χρώμα) και πειραματισμούς με εναλλαγές κινήσεων και έντασης φωνής, θα ανακαλύψουν τις δυνατότητες παραγωγής ήχου με το σώμα τους (ηχεία).

Στον «Συνδυασμό Σκέψης και έκφρασης» επιδιώκεται οι μαθητές να εκφράζουν προσωπικά ενδιαφέροντα στο κοινωνικό- δραματικό παιχνίδι και σε παιχνίδια ρόλων, να εκφράζονται και να επικοινωνούν μέσα από την χρήση των θεατρικών στοιχείων (χρόνο, χώρο, λόγο κ.α.), να διερευνούν ιδέες, σχέσεις, συμπεριφορές, αξίες και έννοιες και να μπαίνουν σε διαφορετικούς ρόλους για να βλέπουν όλες τις οπτικές. Ακόμα, με την κατασκευή και την χρήση κούκλων, καθώς και με το θέατρο σκιών, θα αξιοποιήσουν το κουκλοθέατρο και θα μάθουν να εκφράζονται παίζοντας.

Τέλος, στην περιοχή «Γνωριμίες με ποικίλες μορφές θεάτρου», στόχος είναι να γνωρίσουν και να περιγράψουν διάφορες μορφές θεάτρου. Αυτό θα επιτευχθεί αφού παρακολουθήσουν διάφορες θεατρικές παραστάσεις, παρατηρήσουν και συζητήσουν για τους χαρακτήρες, τα στοιχεία που απαρτίζουν την παράσταση και τα συναισθήματα που τους προκάλεσε. Όπως επίσης και με τη δημιουργία βιβλίου, χρησιμοποιώντας τους χαρακτήρες των παραστάσεων που είδαν.

Τα ίδια ισχύουν και για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Στις Γ΄ και Δ΄ τάξεις, σύμφωνα με το Π.Σ. (2011) για τη Θεατρική Παιδεία, στην ενότητα «Δημιουργική Συνεργασία με την ομάδα», μέσα από ομαδοσυνεργατικά παιχνίδια και παιχνίδια επαφής,

ο μαθητής θα «συνειδητοποιήσει την ύπαρξη της ομάδας και την θέση του σε αυτή».

Στην «Ομαδοσυνεργατική εργασία», θα μάθει πώς λειτουργεί μια ομάδα στο παιχνίδι, μέσα από παιχνίδια εμπιστοσύνης και παιχνίδια συγκέντρωσης.

Στην περιοχή « Λεκτική και μη λεκτική έκφραση και επικοινωνία», μέσα από αφηγήσεις (π.χ. της συνέχειας μιας ιστορίας) και λεκτικούς αυτοσχεδιασμούς (π.χ. συνεντεύξεις από τους συμμαθητές τους υποδύμενοι τους δημοσιογράφους), οι μαθητές θα μάθουν «να συνδυάζουν το πραγματικό με το φανταστικό, το ρεαλιστικό με το ψευδαισθητικό» (Π.Σ. για τη Θεατρική Παιδεία, 2011: 17).

Στον «Δραματικό θεατρικό ρόλο» προτείνονται τα παιχνίδια ρόλων, οι αυτοσχεδιασμοί, η χρήση αντικειμένων όπως και η χρήση μάσκας, για «να κατανοήσουν την έννοια της σύμβασης και του ρόλου, το περιεχόμενο και τους τρόπους έκφρασης» (Π.Σ. για τη Θεατρική Παιδεία, 2011: 19). Θα μάθουν, επίσης, να αποδέχονται τη διαφορετικότητα και να βρίσκουν τρόπους συνύπαρξης με τους άλλους μέσα από δραστηριότητες που θα βασίζονται στην έκφραση συναισθημάτων. Με τη δραματοποίηση ιστοριών, μύθων, παραμυθιών, αφηγηματικών κειμένων, ποιημάτων, τραγουδιών, εικόνων, τους δίνεται η δυνατότητα να κατανοήσουν μια συμπεριφορά ή μια κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ήρωας. Μαθαίνουν επίσης να σέβονται, να αποδέχονται και να τηρούν τους κανόνες του παιχνιδιού και της θεατρικής έκφρασης όταν έρχονται σε επαφή με το συμβολικό (π.χ. μια φλούδα πορτοκαλιού ως αυτοκίνητο) και μιμητικό (π.χ. μιμήσεις ζώων) παιχνίδι και την παντομίμα. Στην ενότητα «Άλλες μορφές θεάτρου», μέσα από την παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων, χρησιμοποίηση θεατρικών τεχνικών που γνωρίζουν για να δημιουργήσουν σκετς και μέσα από την επαφή με δραστηριότητες κουκλοθεάτρου και θεάτρου με σκιάς, θα «μπορούν να συνδυάσουν την κίνηση με τον ήχο, το χρώμα με την εικόνα, τη μορφή με το περιεχόμενο και το αφηρημένο με το συγκεκριμένο» (Π.Σ. για τη Θεατρική Παιδεία, 2011: 28-29) .

Στις Ε' και Στ' τάξεις του Δημοτικού, παρόλο που δεν διδάσκεται το μάθημα του θεάτρου, υπάρχει Αναλυτικό Πρόγραμμα για αυτό. Το συγκεκριμένο Π.Σ. έχει ως στόχο οι μαθητές να γνωρίσουν τον κόσμο του θεάτρου και του θεάματος, μέσα από θεατρικά παιχνίδια και αυτοσχεδιασμούς, να συμμετάσχουν σε θεατρικά δρώμενα, να κατανοήσουν τη φύση του δραματικού κειμένου, τις έννοιες «υποκριτική» και «ηθοποιός», να εκφραστούν μέσα από ρόλους, να αποκτήσουν κριτική αντίληψη, αισθητική συγκίνηση και να απολαύσουν την ώρα της δημιουργίας (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

Στο Γυμνάσιο, παρόλο που δεν διδάσκεται το θέατρο (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2020), υπάρχει Αναλυτικό Πρόγραμμα για το συγκεκριμένο μάθημα. Το συγκεκριμένο Π.Σ. έχει ως στόχο

οι μαθητές να κοινωνικοποιηθούν, να καλλιεργηθούν συναισθηματικά, να εκφραστούν μέσω του λόγου και της γλώσσας, να αποκομίσουν γνώσεις θεάτρου, τέχνης και πολιτισμού, να συνδέσουν τη θεωρία με την πράξη, να παράξουν δραματικά κείμενα, να συμμετάσχουν σε θεατρικές παραστάσεις και να αποκτήσουν αισθητική και κριτική αντίληψη ως θεατές και ως δημιουργοί καλλιτεχνικού έργου (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003). Επίσης, στο Π.Σ. (2011) για την Λογοτεχνία στην Β' τάξη, υπάρχει μια ενότητα με τίτλο «Θέατρο». Σύμφωνα με αυτό, «το θέατρο διδάσκεται αυτόνομα, σε ξεχωριστά τρίμηνα», με απώτερο σκοπό την θεατρική παράσταση (Π.Σ., 2011: 79). Έτσι θεωρείται αναγκαίο «να διδαχθούν οι παράμετροι που καθορίζουν το πέρασμα από το θεατρικό κείμενο στην παράσταση» (Π.Σ., 2011: 79). Παρόλα αυτά, στο μάθημα των αρχαίων στις δύο πρώτες τάξεις διδάσκονται τα Ομηρικά έπη (Οδύσσεια και Ιλιάδα) και στην Γ' τάξη, η Δραματική ποίηση. Από τη μία η τραγωδία με την Ευριπίδου Ελένη και από την άλλη η κωμωδία με τις Όρνιθες του Αριστοφάνη. Μέσα από αυτά τα κείμενα οι μαθητές θα καταλάβουν την εξέλιξη της λογοτεχνίας και της ελληνικής σκέψης, ενώ παράλληλα θα συνειδητοποιήσουν την διαχρονικότητα των κειμένων. Ακόμα, θα μάθουν να ξεχωρίζουν τη δραματική ποίηση από τα άλλα είδη του λόγου, θα κατανοήσουν τις ιδιαιτερότητες του θεατρικού έργου και το ότι μπορεί να ερμηνευθεί με διάφορους τρόπους (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

Στο Λύκειο από την άλλη, υπήρχε επιλεγόμενο μάθημα στην Α' τάξη μέχρι το 2019 και με τα Νέα μέτρα του Υπουργείου Παιδείας, καταργήθηκε (Υ.ΠΑΙ.Θ, 2020). Ανήκε στο μάθημα «Καλλιτεχνική Παιδεία» και έφερε τον τίτλο «Στοιχεία Θεατρολογίας». Σκοπός του μαθήματος ήταν να εντάξει τους μαθητές στον κόσμο του θεάτρου μέσα από δραστηριότητες γνωριμίας, επικοινωνίας και εμπιστοσύνης, αυτοσχεδιασμούς, θεωρίες θεάτρου, συγγραφή και δραματοποίηση κειμένων. Παρόλα αυτά, στο μάθημα των αρχαίων, στην Β' Λυκείου οι μαθητές διδάσκονται το μάθημα «Αντιγόνη» του Σοφοκλή. Στη διδακτική προσέγγιση προτείνεται η παρακολούθηση θεατρικών ή κινηματογραφικών αποδόσεων της τραγωδίας, καθώς και η δραματοποίηση του έργου από τους μαθητές. Έτσι, έρχονται σε επαφή με την δραματική ποίηση, το αρχαίο θέατρο και την τραγωδία (Υ.ΠΑΙ.Θ., 2019).

2.3. Παιδαγωγικά Θεατρικά Παιχνίδια

Στην θεατρική πράξη υπάρχει η ανάγκη της έκφρασης και της επικοινωνίας. Επομένως, για να υπάρξει θεατρικό παιχνίδι πρέπει να υπάρχουν θεατές, τα δρώντα πρόσωπα που θα εκφράζονται με την κίνηση και/ή τον λόγο, και ευχαρίστηση, όπως έχει ειπωθεί και στην ενότητα (1.2.). Στην ενότητα επίσης, αναφέρονται οι κανόνες που είναι προϋπόθεση του παιχνιδιού όπου στην προκειμένη περίπτωση είναι οι θεατρικοί κώδικες. Αυτοί οι κώδικες οριοθετούν τον χώρο και τον χρόνο και προϋποθέτουν να υπάρχει παιχνίδι με άλλους και παιχνίδι για του άλλους. Το τελευταίο υποχρεώνει το δρων πρόσωπο να διατηρεί ένα κριτικό βλέμμα για αυτό που κάνει, έτσι ώστε να μην παρασυρθεί από το παιχνίδι. Το θεατρικό παιχνίδι παύει να υφίσταται από την στιγμή που η επικοινωνία επισκιάζεται από την έκφραση (Faure & Lascar, 1994).

Ακόμα, το τελευταίο «εντάσσεται μέσα στο σύνολο της παιδαγωγικής πρακτικής» (Κανατσούλη, 2018: 128). Το παιδί, όταν ερμηνεύει έναν ρόλο που έχει επιλέξει μόνο του, χρησιμοποιεί την διαίσθησή του για να τον αποδώσει και όχι επειδή του έχει δείξει κάποιος πώς να κάνει και τι. Σκοπός του θεατρικού παιχνιδιού είναι να εκφραστεί ο καθένας με τον δικό του τρόπο, όχι «να κάνει τέλειες μηχανικές κινήσεις και ρυθμικές ή μελωδικές εκφορές του λόγου» (Κανατσούλη, 2018: 128).

Στον εκπαιδευτικό μετατίθεται ο ρόλος του εμπυχωτή- διαιτητή. Αυτός θα δώσει τα κατάλληλα ερεθίσματα για να ξεκινήσει το θεατρικό παιχνίδι. Θα υπενθυμίζει του κανόνες, θα παρατηρεί και θα προωθεί την εξέλιξη των μαθητών. Αν το παιχνίδι ξεπερνάει τα χρονικά όρια που του τέθηκαν, θα πρέπει να παρέμβει και να παροτρύνει τους μαθητές να το τελειώσουν. Πρέπει να διαμορφώσει επίσης τον χώρο, τοποθετώντας διάφορα υφάσματα, καλλυντικά για μακιγιάζ, κοστούμια, μάσκες και άλλα αντικείμενα που θα συμβάλουν στη θεατρική μεταμόρφωση. Τέλος, πρέπει να δημιουργήσει κλίμα εμπιστοσύνης, «να ενισχύει την έκφραση των απόψεων των μαθητών, τον αυθορμητισμό και την αυτενέργεια των μαθητών» (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2011: 34).

Το θεατρικό παιχνίδι συμβάλλει στην ψυχοπνευματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού (Κανατσούλη, 2018). Οι μαθητές μαθαίνουν να ελέγχουν το σώμα τους, να εκφράζουν τα συναισθήματα, τις ιδέες τους, τους προβληματισμούς τους, τις εμπειρίες τους μέσα από τη λεκτική και την μη λεκτική επικοινωνία. Μέσω της βιωματικής μάθησης, εξερευνούν και ανακαλύπτουν τον συναισθηματικό τους κόσμο, το σώμα τους, παρατηρούν τον εαυτό τους και οδηγούνται στην αυτογνωσία. Μαθαίνουν να συνυπάρχουν και να συνεργάζονται με άλλους ανθρώπους, αποκτώντας έτσι ομαδικό

πνεύμα (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2011). Αναπτύσσουν τις γλωσσικές τους ικανότητες, τη φαντασία τους, τη δημιουργικότητά τους (Κανατσούλη, 2018). Εξοικειώνονται με την αυτοπροβολή σε κοινό, απελευθερώνονται, χαίρονται, ψυχαγωγούνται, πειραματίζονται χωρίς να υπάρχει κατάκριση και η έννοια του σωστού και του λάθους (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2011).

Το θεατρικό παιχνίδι κινείται σε τέσσερα βασικά επίπεδα: «το ψυχολογικό (ψυχοκινητικό), το κοινωνικό (επικοινωνιακό), το παιδαγωγικό (εκπαιδευτικό) και το αισθητικό (εκφραστικό)» (Κανατσούλη, 2018: 128). Επίσης, «διεξάγεται συνήθως σε τέσσερις φάσεις»:

1. Απελευθέρωση: Είναι η φάση της «προθέρμανσης» της ομάδας. Πραγματοποιούνται φωνητικές, αισθητηριακές, σωματικές δραστηριότητες, ασκήσεις αναπνοής, γνωριμίας, εμπιστοσύνης, παιχνίδια μεταμορφώσεων κ.α. Σε αυτήν τη φάση χτίζεται η εμπιστοσύνη της ομάδας, τα μέλη της επικοινωνούν, καλλιεργείται η φαντασία τους και ευαισθητοποιούνται.
2. Αναπαραγωγή: Σε αυτήν τη φάση, δίνεται το ερέθισμα από τον εμψυχωτή και ξεκινάει η προετοιμασία (σκηνικά, κοστούμια, επιλογή ρόλων κ.α.) για την υλοποίηση της δραστηριότητας.
3. Θεατρική δράση: Είναι στην ουσία το θεατρικό δρώμενο. Οι μαθητές εκφράζονται χρησιμοποιώντας το σώμα, την κίνηση, τον λόγο, την εικόνα «και φτάνουν σε μια σύνθεση την οποία εκτελούν» (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2011: 34).
4. Αξιολόγηση: Εδώ γίνεται ο αναστοχασμός. Η ομάδα συζητάει και αξιολογεί το αποτέλεσμα της δραστηριότητας, για να εξελιχθεί (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2011)

Ερευνητική Προσέγγιση

Στην παρούσα εργασία έγινε αρχικά, μια θεωρητική ανασκόπηση στα Προγράμματα Σπουδών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στη συνέχεια, έγινε επιλογή του γνωστικού αντικείμενου, όπου στην προκειμένη περίπτωση είναι η Δημιουργική Γραφή και το Θέατρο, και του διδακτικού σεναρίου, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνονται. Πιο συγκεκριμένα το διδακτικό σενάριο «είναι η δομημένη, πλήρης και λεπτομερειακή περιγραφή της διαδικασίας που ακολουθείται σε μια διδασκαλία» (Μπουκουβάλα, 2012, διαφάνεια 3). Ακολούθησε ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων που αφορούν μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τέθηκαν οι σκοποί και οι στόχοι που επιδιώκεται να επιτευχθούν. Καταγράφηκαν ακόμα, τα μέσα διδασκαλίας, το πλάνο ροής που αποτελείται από την περιγραφή έναρξης/λήξης και τις δράσεις εκπαιδευτικού/παιδιών, και τέλος, ο απαιτούμενος χρόνος των δραστηριοτήτων.

Το ερευνητικό ερώτημα της εργασίας αφορά τον τρόπο διδασκαλίας της Δημιουργικής Γραφής μέσα από θεατρικές ασκήσεις. Σκοπός της είναι να αξιοποιηθούν οι προτεινόμενες πρακτικές στην διδακτική πράξη για να αναπτυχθεί η δημιουργική έκφραση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ

Δραστηριότητα 1

Όνομα με κίνηση

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Δημοτικού

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν με τη σύνθεση και τη λειτουργία ομάδας (Π.Σ., 2011: 267).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να παρουσιάσουν τον εαυτό τους, με τον δικό τους τρόπο (Π.Σ., 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να γνωρίσουν τους συμμαθητές τους (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία: Δεν χρειάζεται.

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Για 20 μαθητές:

Τα παιδιά, μαζί με την εκπαιδευτικό, μαζεύονται στον κύκλο.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Η εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά ότι ο κάθε ένας θα λέει το όνομά του, κάνοντας μια κίνηση και συνοδεύοντάς την από μια φράση που να ταιριάζει με την «κατάσταση» (με το συναίσθημα που αποτυπώνουν στην κίνησή τους). Ό,τι θέλει ο καθένας, με τον δικό του τρόπο. Έπειτα, όλοι μαζί τον μιμούνται κάνοντας ακριβώς ό,τι κάνει ο συμμαθητής τους. Τους δίνει και ένα παράδειγμα, (π.χ. «Ελένη, και φύγε να μην σε βλέπω μπροστά μου», κάνοντας μια θυμωμένη γκριμάτσα και φωνή, ενώ ταυτόχρονα τοποθετεί τα χέρια της στους γοφούς).

- Δράσεις των παιδιών:

Στην αρχή μιμούνται την δασκάλα τους. Έπειτα, ο κάθε ένας με την σειρά λέει το όνομά του, κάνοντας μια κίνηση. Οι συμμαθητές του επαναλαμβάνουν το όνομα με την κίνηση που έκανε.

- Περιγραφή λήξης:
Η δραστηριότητα λήγει, αφού έχουν πει όλοι τα ονόματά τους και τα έχουν επαναλάβει οι υπόλοιποι.

5. Διάρκεια: 20-30΄

Δραστηριότητα 2

Γνωριμία με μπαλάκι

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου
- Δημοτικού
- Γυμνασίου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν με τη σύνθεση και τη λειτουργία ομάδας (Π.Σ., 2011: 267).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να πουν 2 πράγματα για τον εαυτό τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να γνωρίσουν καλύτερα τους συμμαθητές τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να μιλήσουν για τον εαυτό τους μπροστά σε μια ομάδα ατόμων (Π.Σ., 2003).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία: Ένα μπαλάκι

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:
Η εκπαιδευτικός μαζεύεται με τους μαθητές σε κύκλο.
- Δράσεις Εκπαιδευτικού:
Τους εξηγεί πως όποιος πιάνει το μπαλάκι, λέει το όνομά του και 2 πράγματα για τον εαυτό του, ό,τι θέλει ο καθένας. Για παράδειγμα: Με λένε Μαριαλένα, μου αρέσει να παίζω πιάνο και να γελάω πολύ. Έπειτα πετάει το μπαλάκι σε έναν μαθητή.
- Δράσεις των παιδιών:
Οι μαθητές όταν πιάνουν το μπαλάκι, θα συστήνονται και θα το πετάνε στον επόμενο συμμαθητή τους.

- Περιγραφή λήξης:

Το παιχνίδι τελειώνει, αφού μιλήσουν όλοι.

5. Διάρκεια: 15- 20΄

Δραστηριότητα 3

Συστήνω τον διπλανό μου

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Λυκείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν με τη σύνθεση και τη λειτουργία ομάδας (Π.Σ., 2011: 267).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να παρουσιάσουν τους συμμαθητές τους με τον δικό τους τρόπο (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να γνωρίσουν τους συμμαθητές τους (Π.Σ., 2003).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία: Δεν χρειάζεται.

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Η εκπαιδευτικός θα καλέσει τους μαθητές στον κύκλο και θα καθίσουν στο πάτωμα.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Θα ζητήσει από τους μαθητές να συστήσουν τον διπλανό τους και να πουν δυο λόγια για αυτόν.

- Δράσεις των παιδιών:

Θα συστήσουν τον διπλανό τους, λέγοντας 2 πράγματα για εκείνον, ό,τι θέλουν, (π.χ. Είναι ο Γιάννης, του αρέσει πολύ το ποδόσφαιρο και η Μαρία)

- Περιγραφή λήξης:

Στο τέλος θα συστηθεί και η εκπαιδευτικός λέγοντας δύο πράγματα για τον εαυτό της, (π.χ. Είμαι η Μαριαλένα, μου αρέσουν πολύ τα γλυκά και μου αρέσει να σπάω τα νεύρα του αδερφού μου)

5. Διάρκεια: 15-20΄

Δραστηριότητα 4

Το αγαπημένο μου παιχνίδι

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου
- Δημοτικού

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν με την έκθεση σε κοινό (Faure & Lascar, 1994).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να εξοικειωθούν με την αυτοπροβολή και την έκθεση σε κοινό (Faure & Lascar, 1994).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να επιχειρηματολογήσουν για το αντικείμενό τους (Π.Σ., 2003).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

- Τα αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών.

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Η εκπαιδευτικός, μαζί με τους μαθητές, θα δημιουργήσουν ένα ημικόκλιο.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Από την προηγούμενη ημέρα έχει πει στους μαθητές να φέρουν το αγαπημένο τους παιχνίδι, με σκοπό να το παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους.

Τους εξηγεί πως θα σηκώνεται ο καθένας, θα κάθεται στην μέση του ημικόκλιου και θα παρουσιάζει το αγαπημένο του παιχνίδι. Θα τους παροτρύνει να πουν λίγα λόγια για αυτό και το γιατί είναι το αγαπημένο τους παιχνίδι.

- Δράσεις των παιδιών:

Θα σηκώνεται ο καθένας και θα κάθεται στην μέση του ημικόκλιου. Θα παρουσιάζει το παιχνίδι του, λέγοντας λίγα λόγια για αυτό, καθώς και γιατί είναι το αγαπημένο του.

- Περιγραφή λήξης:

Η δραστηριότητα λήγει, αφού παρουσιάσει και ο τελευταίος μαθητής το παιχνίδι του.

5. Διάρκεια: 20-25'

Δραστηριότητα 5

Ζέσταμα/ Παιχνίδι Εμπιστοσύνης

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου
- Δημοτικού
- Γυμνασίου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν με τον ρυθμό και με το σώμα τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να κινηθούν σύμφωνα με τον ρυθμό που τους δίνεται (Π.Σ., 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να ελέγξουν, να εξερευνήσουν και να πειραματιστούν με την χρήση του σώματός τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 12).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να παρατηρήσουν και να αναπαραστήσουν διάφορους τρόπους βαδίσματος (Faure & Lascar, 1994: 73).
- Να αναπτύξουν την φαντασία τους (Faure & Lascar, 1994).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να εξασκήσουν τον περιγραφικό τους λόγο (Π.Σ., 2003).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τα συναισθήματά τους (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία: Μουσική

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Τα παιδιά, μαζί με την εκπαιδευτικό, μαζεύονται στον κύκλο.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Η εκπαιδευτικός δίνει οδηγίες στους μαθητές ότι θα «σκορπιστούν» στον χώρο και θα κινηθούν με βάση τον ρυθμό της μουσικής. Τους εξηγεί πως όταν η μουσική σταματήσει, θα μείνουν ακίνητοι στην στάση που θα τους τύχει εκείνη την στιγμή. Κάθε φορά, πριν αρχίσει η μουσική, θα δίνει ανατροφοδότηση στους μαθητές.

1^η Ανατροφοδότηση: Να περπατήσουν πιο γρήγορα.

2^η Ανατροφοδότηση: Να περπατήσουν σε slow motion.

3^η Ανατροφοδότηση: Να περπατήσουν στις μύτες των ποδιών, για να μην τους ακούσουν.

4^η Ανατροφοδότηση: Να περπατήσουν πάνω σε καυτή άμμο.

5^η Ανατροφοδότηση: Να περπατήσουν σε μια διαδρομή με εμπόδια, όπου στο τέλος της υπάρχει ένας θησαυρός.

6^η Ανατροφοδότηση: Να πάρουν τον θησαυρό στα χέρια τους και να περιεργαστούν πολύ προσεκτικά το περιεχόμενό του, να παρατηρήσουν κάθε λεπτομέρεια.

- Δράσεις των παιδιών:

Οι μαθητές, αφού ακούσουν τις οδηγίες, θα κινηθούν στον χώρο με τον ρυθμό της μουσικής. Όταν η μουσική σταματάει, θα μένουν ακίνητοι. Θα ακούν τις οδηγίες της εκπαιδευτικού και θα πράττουν σύμφωνα με αυτές.

- Περιγραφή λήξης:

Στο τέλος θα μαζευτούν όλοι μαζί σε κύκλο. Θα τους ζητήσει η εκπαιδευτικός να περιγράψουν την διαδρομή με τα εμπόδια, τον θησαυρό τους και το συναίσθημα που ένιωσαν την στιγμή που τον έπιασαν στα χέρια τους.

5. Διάρκεια: 15- 20΄

Δραστηριότητα 6

Μουσική και ιστορία

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου
- Δημοτικού

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξασκηθούν στην έκφραση συναισθημάτων (Π.Σ., 2011).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να ελέγξουν, να εξερευνήσουν και να πειραματιστούν με την χρήση του σώματός τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 12).
- Να αναπτύξουν τον προφορικό τους λόγο (Π.Σ., 2003) .
- Να μάθουν τα συστατικά στοιχεία μιας ιστορίας (Π.Σ., 2011).
- Να μάθουν να αναπτύσσουν ιστορίες (Π.Σ., 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να συνδέσουν μουσικά ακούσματα με συναισθήματα (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

- Ορχηστρικά κομμάτια με διαφορετικό ρυθμό και ένταση:
 - Dark Tension Rising Music
 - Zack Hemsey - The Runner (Instrumental)
 - Run Boy Run – Instrumental
 - Everyday – Carly Comando

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Η εκπαιδευτικός, μαζί με τα παιδιά, μαζεύονται στον κύκλο.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Η εκπαιδευτικός βάζει διάφορες ορχηστρικές μουσικές στα παιδιά και τα παροτρύνει να περιγράψουν το συναίσθημα που τους προκαλεί. Έπειτα, παροτρύνει τους μαθητές να δημιουργήσουν μια ιστορία, ανάλογα με την μουσική που ακούνε. Για να τους βοηθήσει, κάνει διάφορες ερωτήσεις: Τι σας προκαλεί αυτή η μουσική; Ποιος θα είναι ο ήρωας; Πού βρίσκεται; Τι κάνει; κ. ο. κ.

- Δράσεις των παιδιών:

Κάθε φορά που θα αλλάζει η διάθεση της μουσικής, θα εξελίσσεται ανάλογα και η ιστορία από τα παιδιά. Αφού ολοκληρώσουν την ιστορία, θα την δραματοποιήσουν. Θα κινηθούν όλοι μαζί στον χώρο. Όλοι θα έχουν τον ίδιο ρόλο. Θα ακούν τις εντολές της νηπιαγωγού, καθώς και την μουσική και θα κινούνται ανάλογα.

- Περιγραφή λήξης:

Η δραστηριότητα θα λήξει όταν τελειώσουν την δραματοποίηση της ιστορίας.

5. Διάρκεια: 45'

Δραστηριότητα 7

Ο Οκτώπης είναι λυπημένος

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξασκηθούν στην έκφραση συναισθημάτων (Π.Σ., 2011).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να επιλύσουν το πρόβλημα του Οκτώπης (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να αφηγηθούν δικές τους καταστάσεις, παρόμοιες με αυτήν του Οκτώπης (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία: Ο Οκτώπης, ένα λούτρινο χταπόδι

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Η εκπαιδευτικός θα φέρει στον κύκλο τον Οκτώπης, ένα λούτρινο χταπόδι. Τα παιδιά θα αρχίσουν να ρωτάνε τι είναι και γιατί τον έφερε.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Θα τους συστήσει και θα πει πως είναι πολύ λυπημένος, έτσι της είπε. Αφού προβληματιστούν τα παιδιά και ρωτήσουν τον Οκτώπης γιατί είναι λυπημένος, εκείνος θα τους πει, πως το μικρό του αδελφάκι πήρε το αγαπημένο του βιβλίο και το έσκισε. Η εκπαιδευτικός θα αρχίσει να κάνει στα παιδιά ερωτήσεις:

- Εσείς το έχετε πάθει ποτέ αυτό ή κάτι παρόμοιο;
- Έχετε νιώσει ποτέ λυπημένοι;
- Όταν νιώσατε λυπημένοι τι κάνατε;
- Τι μπορούμε να κάνουμε με τον Οκτώπης;
- Πώς μπορούμε να του φτιάξουμε την διάθεση;

- Δράσεις των παιδιών:

Τα παιδιά θα ρωτήσουν στην αρχή την εκπαιδευτικό, για τον Οκτώπης. Όταν εκείνη τους πει πως είναι πολύ λυπημένος, εκείνα θα ενδιαφερθούν να μάθουν τι έχει.

Αφού τους πει ο Οκτώπης το πρόβλημά του, θα αρχίσουν να προβληματίζονται με τις ερωτήσεις που τους θέτει η εκπαιδευτικός. Έτσι θα αρχίσει ο καταιγισμός ιδεών.

- Περιγραφή λήξης:

Η δραστηριότητα θα λήξει, αφού έχουν προτείνει όλοι οι μαθητές, το πώς θα φτιάξουν την διάθεση του Οκτώπη.

5. Διάρκεια: 20΄

Δραστηριότητα 8

Ένα δώρο για τον Οκτώπη

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν με τη δημιουργία λογοτεχνικών κειμένων (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να δημιουργήσουν ένα παραμύθι (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).
- Να επιλέξουν τον τρόπο με τον οποίο θα φτιάξουν το παραμύθι (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).
- Να συνεργαστούν μεταξύ τους (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

Για 15 άτομα:

- 15 κόλλες A4
- κηρομπογιές, ξυλομπογιές
- 2 χαρτόνια
- τέμπερες
- 2 κορδέλες
- διακορευτή
- συρραπτικό

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Ο Οκτώπης θα συνεχίσει να βρίσκεται στην παρεούλα και θα μαζευτούν γύρω του οι μαθητές με την εκπαιδευτικό.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού: Να εξοικειωθούν με την παραγωγή προφορικών κειμένων
Η εκπαιδευτικός θα πει στα παιδιά: «Ο Οκτώπης μας είπε ότι του αρέσουν πολύ τα βιβλία. Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να γίνει πάλι χαρούμενος;». Κάποια στιγμή θα ειπωθεί και η ιδέα να του φτιάξουν ένα βιβλίο. Θα τους ρωτήσει πώς θα είναι αυτό το βιβλίο. Για να τους βοηθήσει, θα τους κάνει τις εξής ερωτήσεις:

- Ποιος θα είναι ο ήρωάς μας;

- Τι θα κάνει;
- Πώς θα νιώθει;
- Τι θα πάθει;
- Θα του αρέσει αυτό που θα πάθει;
- Πώς θα λύσει το πρόβλημά του;
- Θα τον βοηθήσει κανείς;
- Αφού το λύσει πως θα νιώθει;

Θα καταγράφει τις απαντήσεις τους. Έπειτα, θα τους παροτρύνει να το εικονογραφήσουν. Θα μοιράσει με τα παιδιά τις εικόνες που θα αντιστοιχούν στον καθένα και θα μαζευτούν στα τραπεζάκια για να τις ζωγραφίσουν. Στη συνέχεια θα τους ρωτήσει πού θέλουν να μπουν τα γράμματα, πάνω στην ζωγραφιά ή από δίπλα και σε ποιο μέρος της σελίδας; Θα γράψει την ιστορία εκεί που θα έχει αποφασίσει η πλειοψηφία, θα βάλουν τις σελίδες στην σειρά, θα τις τρυπήσουν με τον διακορευτή και θα τους προβληματίσει για το εξώφυλλο και το οπισθόφυλλο: «Δεν θα έχει εξώφυλλο το βιβλίο μας;».

- Δράσεις των παιδιών:

Στην αρχή, οι μαθητές θα αποφασίσουν για το δώρο που θα κάνουν στον Οκτώπη. Όταν επιλέξουν για δώρο το βιβλίο, θα δημιουργήσουν την ιστορία, απαντώντας στους προβληματισμούς, που τους θέτει η εκπαιδευτικός. Αφού την δημιουργήσουν, θα αναλάβει ο καθένας από μια εικόνα της ιστορίας. Θα πάνε όλοι μαζί στα τραπεζάκια και θα αρχίσουν τα παιδιά να ζωγραφίζουν. Στη συνέχεια θα αποφασίσουν όλοι μαζί για το πού θα μπουν τα γράμματα. Αφού γίνει και αυτό, θα βάλουν στην σειρά τις σελίδες, θα τις τρυπήσουν με τον διακορευτή και θα αποφασίσουν για το εξώφυλλο και το οπισθόφυλλο.

Θα τα ζωγραφίσουν όλοι μαζί, έτσι όπως θα τα έχουν αποφασίσει. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν τέμπρες και την τεχνική με το σφουγγάρι, για να φτιάξουν τον φόντο.

- Περιγραφή λήξης:

Στο τέλος, αφού στεγνώσει, θα δημιουργήσουν τρύπες με τον διακορευτή και θα περάσουν τις κορδέλες.

5. Διάρκεια: 45'

Δραστηριότητα 9

Η έκπληξη για τον Οκτώπη

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν με την δραματοποίηση λογοτεχνικών κειμένων (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να δραματοποιήσουν το παραμύθι (Π.Σ., 2011).
- Να ανακαλύπτουν μέσα σε μια ιστορία τους ήρωές της (Π.Σ., 2011).
- Να δημιουργούν διαλόγους από μια αφήγηση (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

- Το παραμύθι που φτιάξαμε
- Μουσική

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Τα παιδιά μαζί με την εκπαιδευτικό θα μαζευτούν στον κύκλο, για να διαβάσουνε το παραμύθι που δημιουργήσανε.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Η εκπαιδευτικός θα διαβάσει το παραμύθι. Έπειτα, θα ρωτήσει τα παιδιά αν θέλουν να το δραματοποιήσουν και να το παρουσιάσουν στον Οκτώπη. Αφού μοιραστούν οι ρόλοι, θα εξηγήσει στους μαθητές ότι θα κάνουν ό,τι ακούνε από την αφηγήτρια. Θα βάλει μουσική και θα αρχίσει την αφήγηση. Στο τέλος θα ζωντανέψει τον Οκτώπη, μιμούμενη την φωνή του.

- Δράσεις των παιδιών:

Ο κάθε μαθητής θα αναλάβει από έναν ρόλο της ιστορίας. Αν δεν υπάρχουν τόσα πρόσωπα στην ιστορία, όσοι είναι οι μαθητές, θα παιχτούν οι ρόλοι από δύο και τρία άτομα. Δηλαδή, σε κάθε κομμάτι της ιστορίας, (π.χ. ο πρωταγωνιστής θα

αλλάζει και θα παίρνει άλλο παιδί την θέση του). Τα παιδιά θα κάνουν ό,τι ακούνε. Θα έχουν τοποθετήσει τον Οκτώπη σε μια καρέκλα.

- Περιγραφή λήξης:

Αφού τελειώσει η «παράσταση», θα μιλήσει ο Οκτώπης (την φωνή του θα την μιμείται η εκπαιδευτικός) και θα πει ότι ενώ ήταν πολύ λυπημένος στην αρχή της ημέρας, μοιράστηκε την στεναχώρια του μαζί τους κι εκείνοι τον βοήθησαν να γίνει πάλι χαρούμενος. Θα τους ευχαριστήσει όλους και θα τους συμβουλέψει, όταν είναι λυπημένοι να μιλάνε και να μοιράζονται το συναίσθημα με τους άλλους. Έτσι, θα μπορέσουν να καταλάβουν το πρόβλημά τους και θα τους βοηθήσουν να γίνουν πάλι χαρούμενοι, όπως έγινε και ο ίδιος.

5. Διάρκεια: 40΄

Δραστηριότητα 10

Τι σκέφτονται τα αγάλματα

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Νηπιαγωγείου
- Δημοτικού
- Γυμνασίου
- Λυκείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να εξοικειωθούν οι μαθητές με τον συνδυασμό σκέψης και έκφρασης (Π.Σ., 2011: 269).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν διαφορετικές οπτικές μέσα από διαφορετικούς ρόλους (Π.Σ., 2011: 271).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν την περιγραφή συναισθημάτων (Π.Σ., 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να εκφράσουν λεκτικά τα συναισθήματά τους (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία: Δεν χρειάζεται.

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:
Η εκπαιδευτικός μαζί με τα παιδιά μαζεύονται στον κύκλο.
- Δράσεις Εκπαιδευτικού:
Η εκπαιδευτικός λέει στα παιδιά να επιλέξουν ένα συναίσθημα. Αυτό το συναίσθημα θα το αποτυπώσουν σε μια ακίνητη εικόνα, σε ένα άγαλμα. Για να το δείξουν θα πρέπει στην αρχή να κάνουν μια κίνηση και να μείνουν παγωμένοι. Οι υπόλοιποι που παρακολουθούν μαντεύουν το συναίσθημα. Έπειτα εξηγεί, πως μπορούν να δώσουν φωνή στο άγαλμα. Πρέπει απλώς να ακουμπήσουν την πλάτη του και να πουν αυτό που σκέφτεται το άγαλμα. Όποιος θέλει σηκώνεται.
- Δράσεις των παιδιών:

Σκέφτονται ένα συναίσθημα. Σηκώνεται ένας-ένας, κάνει μια κίνηση, για να καταλήξει στην ακίνητη εικόνα που έχει στο μυαλό του. Οι συμμαθητές του μαντεύουν το συναίσθημα που έχει. Αφού το βρουν, όποιος θέλει, μπορεί να σηκωθεί και να γίνει η φωνή του αγάλματος. Ακουμπάει το άγαλμα στην πλάτη και μιλάει.

- Περιγραφή λήξης:

Η δραστηριότητα τελειώνει όταν ακουστεί και η τελευταία σκέψη του αγάλματος.

5. Διάρκεια: 15- 20΄

Δραστηριότητα 11

Φράση και κατάσταση

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Δημοτικού
- Γυμνασίου
- Λυκείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να ανακαλύψουν οι μαθητές τις δυνατότητες παραγωγής ήχου με το σώμα τους (ηχεία) (Π.Σ., 2011: 268).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να πειραματιστούν με τα χαρακτηριστικά της φωνής τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 11).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να ακούσουν τους ήχους που παράγουν και να τους συνδέσουν με την κίνηση του σώματός τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 11).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να συνδυάσουν την λογοτεχνία με προσωπικές συνθήκες έκφρασης (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

- 1 φράση που θα επιλέξει ο καθένας από κάποιο λογοτεχνικό βιβλίο.

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Η εκπαιδευτικός θα καλέσει τους μαθητές στον κύκλο και θα κάτσουν στο πάτωμα.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Από την προηγούμενη μέρα θα έχει πει στους μαθητές να βρουν μια φράση από ένα λογοτεχνικό βιβλίο, που θα τους αρέσει και θα τους εξηγήσει πως θα την χρειαστούν για την επόμενη μέρα.

Θα ζητήσει από τον καθένα να πει την φράση που διάλεξε, καθώς και το βιβλίο από όπου την επέλεξε. Έπειτα, θα μπει στην μέση του κύκλου και όποιον δείχνει θα πρέπει να λέει την φράση του, με την «κατάσταση» που θα του δώσει. Για

παράδειγμα, θα πει σε κάποιον μαθητή: Πες την φράση σου σαν να σε ενοχλεί ένα κουνούπι κι εκείνος θα πρέπει να την πει αντίστοιχα.

Πες τη φράση σου:

«Κατάσταση» 1: σαν να σε έχουν ξυπνήσει μόλις οι γονείς σου, για να πας σχολείο.

«Κατάσταση» 2: γεμάτος χαρά.

«Κατάσταση» 3: με απογοήτευση.

«Κατάσταση» 4: σαν να διαβάζεις εκτέλεση συνταγής.

«Κατάσταση» 5: σαν να μυρίζει κάτι πολύ άσχημα.

«Κατάσταση» 6: σαν να λες ένα ανέκδοτο.

«Κατάσταση» 7: σαν να βλέπεις κάποιον/κάτι που σε τρομάζει.

«Κατάσταση» 8: σαν να βλέπεις τον έρωτά σου.

«Κατάσταση» 9: σαν να σε ενοχλεί ένα κουνούπι.

«Κατάσταση» 10: σαν να σε αγκαλιάζει κάποιος πολύ σφιχτά.

Η εκπαιδευτικός θα δείχνει τυχαία άτομα και μπορεί να χρησιμοποιήσει την ίδια «κατάσταση» σε όλα τα άτομα με τυχαία σειρά.

- Δράσεις των παιδιών:

Θα επιλέξουν μια αγαπημένη τους φράση από κάποιο λογοτεχνικό βιβλίο και θα την φέρουν στην τάξη. Στην αρχή, θα πουν την φράση τους κανονικά και έπειτα, θα την πουν ανάλογα με την «κατάσταση» που θα τους δώσει η εκπαιδευτικός.

- Περιγραφή λήξης:

Η δραστηριότητα θα λήξει, αφού έχουν πει την φράση τους όλοι με πέντε διαφορετικές καταστάσεις.

5. Διάρκεια: 40 - 45'

Δραστηριότητα 12

Έγκλημα

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Γυμνασίου
- Λυκείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να έρθουν σε επαφή με την πλοκή μιας ιστορίας και με τον σχεδιασμό της (Π.Σ., 2011).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να αυτοσχεδιάσουν πάνω στην σκηνή (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να παρουσιάσουν έναν αυτοσχεδιασμό με αρχή, μέση και τέλος (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να αποφασίσουν από κοινού για την πλοκή της ιστορίας (Π.Σ., 2011).
- Να γνωρίσουν οι μαθητές την πλοκή μιας ιστορίας (Π.Σ., 2011).
- Να γνωρίσουν οι μαθητές την πλοκή μιας αστυνομικής ιστορίας. (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011)
- Να μπορέσουν οι μαθητές να συνθέσουν τους ήρωες μιας ιστορίας με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

- Διάφορα αντικείμενα της αίθουσας.

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Θα μαζευτούν όλοι μαζί στον κύκλο και η εκπαιδευτικός θα τον χωρίσει στην μέση, δηλαδή θα δημιουργηθούν δύο ομάδες.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Θα τους εξηγήσει τους κανόνες του παιχνιδιού, όπου είναι οι εξής:

Το παιχνίδι αποτελείται από τον δολοφόνο, τον αστυνομικό και τους πολίτες.

- Βγάζουν τον αστυνομικό από την ομάδα για να μην ακούει και αποφασίζουν για τους ρόλους και την πλοκή.
- Ο αστυνομικός πρέπει να τους ανακρίνει όλους, για να βγάλει το τελικό πόρισμα.
- Όταν ο αστυνομικός αποφασίσει ποιος είναι ο δολοφόνος, του βάζει χειροπέδες και στο τέλος αποκαλύπτεται η αλήθεια. Δηλαδή, εάν όντως ήταν αυτός ο δολοφόνος.

Πρώτα θα παρουσιάσει η πρώτη ομάδα. Αφού αποφασίσουν για το ποιος θα κάνει τον αστυνομικό, θα περάσει η εκπαιδευτικός από τον κάθε μαθητή και θα του λέει στο αυτί για το αν θα είναι πολίτης ή δολοφόνος. Στη συνέχεια, θα τους αφήσει να αποφασίσουν μέσα σε 3 λεπτά για τους χαρακτήρες και την πλοκή. Όλη αυτή την διάρκεια ο αστυνομικός θα είναι απομονωμένος για να μην ακούει. Όταν περάσουν τα 3 λεπτά, θα τους δώσει σύνθημα, να αρχίσουν.

Εάν δει ότι δεν τελειώνει ο αυτοσχεδιασμός μέσα σε 10 λεπτά, θα παρενέβη και θα τους πει να αρχίσουν να τον κλείνουν.

- Δράσεις των παιδιών:

Οι μαθητές αφού ακούσουν τον ρόλο τους από την εκπαιδευτικό, θα αποφασίσουν από κοινού για την πλοκή και τους χαρακτήρες τους. Έπειτα, θα στήσουν το σκηνικό και θα πάρουν τις θέσεις τους για να το παρουσιάσουν στην 2^η ομάδα που θα είναι το κοινό τους. Οι μαθητές θα αρχίσουν να αυτοσχεδιάζουν. Ο αστυνομικός θα κάνει διάφορες ερωτήσεις για να βγάλει πόρισμα και σιγά σιγά θα αρχίσει να αποκαλύπτεται ο δολοφόνος. Στο τέλος ο αστυνομικός θα «περάσει τις χειροπέδες» και θα αποκαλυφθεί ο πραγματικός ένοχος. Αφού τελειώσει η πρώτη ομάδα, θα αρχίσει να ετοιμάζεται η δεύτερη ακολουθώντας όλα τα παραπάνω βήματα.

- Περιγραφή λήξης:

Η δραστηριότητα θα λήξει με τα χειροκροτήματα των θεατών και με την αξιολόγηση της ομάδας που παρακολουθεί.

5. Διάρκεια: 45'

Δραστηριότητα 13

Θέλω

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Γυμνασίου
- Λυκείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να δημιουργήσουν και να δραματοποιήσουν λογοτεχνικά κείμενα (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Οι μαθητές να αποδώσουν λεκτικά, με ένα ρήμα, τη βαθύτερη επιθυμία τους και στην συνέχεια να την δραματοποιήσουν (Π.Σ., 2011).
- Οι μαθητές να μπορέσουν να γράψουν μια φράση μιμούμενοι το ύφος του δοσμένου συγγραφέα (Π.Σ., 2011).
- Οι μαθητές να μπορέσουν να αποδώσουν με θεατρικό τρόπο τη φράση τους (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003) .
- Οι μαθητές να εκφραστούν ελεύθερα (Π.Σ., 2011).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία: Για δεκαπέντε άτομα θα χρειαστούν:

- 15 Φωτοτυπίες από το απόσπασμα «Θέλω», του βιβλίου Ιστορίες να σκεφτείς, του Χόρχε Μπουκάι, το οποίο φαίνεται στο Παράρτημα Ι.
- 8 Κόλλες Α4, κομμένες στην μέση. Στο σύνολο να είναι 16.
- 15 Μαρκαδόρους.
- Μουσική

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:
Η εκπαιδευτικός θα μοιράσει στον κάθε μαθητή από μια φωτοτυπία του κειμένου «Θέλω».
- Δράσεις Εκπαιδευτικού:
Θα πει στους μαθητές να διαβάσει ο καθένας με την σειρά από μια φράση του κειμένου (απλή ανάγνωση). Θα τους ζητήσει να σκεφτούν ένα πρόσωπο που θα ήθελαν να του πουν αυτήν την φράση. Αφού σκεφτούν όλοι οι μαθητές θα τους πει:

- Φανταστείτε ότι έχετε αυτό το πρόσωπο μπροστά σας. Αν σας βοηθάει, κλείστε τα μάτια. Πείτε στο πρόσωπο, αυτό που θέλετε να ακούσει. Πάλι με την σειρά, όπως πριν.¹

Αφού γίνει και αυτό, θα δώσει ανατροφοδότηση στα παιδιά. Θα μοιράσει στον καθένα από ένα χαρτί και θα τους αφήσει να επιλέξουν από έναν μαρκαδόρο.

Έπειτα τους λέει:

- Έχοντας στο μυαλό σας το πρόσωπο, θα γράψετε μια δική σας φράση με αυτό που θα θέλατε να του πείτε. Προσοχή! Η φράση θα ξεκινάει με ένα ρήμα που θα δηλώνει την βαθύτερη επιθυμία σας, για παράδειγμα: Θέλω, Γουστάρω κ.α.

Όταν οι μαθητές τελειώσουν, η εκπαιδευτικός θα τους ενημερώσει για το τρίτο στάδιο της δραστηριότητας.

- Κρατήστε στο μυαλό την φράση σας. Θα βάλω μουσική και θα κινηθείτε όλοι στον χώρο. Όταν σταματάει η μουσική, θα μένετε ακίνητοι όλοι και θα ακουμπάω κάποιον στην πλάτη. Όποιον ακουμπάω, θα λέει δυνατά την φράση του, έχοντας πάντα στο μυαλό του το πρόσωπο. Πρέπει να ακουστεί σε όλους.

Έπειτα η εκπαιδευτικός θα βάλει την μουσική και θα ακολουθήσει τις παραπάνω οδηγίες.

- Δράσεις των παιδιών:

Θα διαβάσει ο καθένας με την σειρά από μια φράση του κειμένου (απλή ανάγνωση). Θα φανταστούν ότι έχουν μπροστά τους το πρόσωπο που θα ήθελαν να του πουν την φράση. Θα πουν, ένας, ένας με την σειρά, την φράση, νιώθοντάς την. Έπειτα, θα γράψουν την δική τους φράση ξεκινώντας με ένα ρήμα που να δηλώνει την βαθύτερη επιθυμία. Τέλος, θα κινηθούν στον χώρο σύμφωνα με την μουσική. Όταν η μουσική σταματάει, θα μένουν ακίνητοι. Εκείνον που θα ακουμπάει η εμψυχώτρια στην πλάτη, θα λέει την φράση που έγραψε στο χαρτί, φαντάζοντας ότι έχει μπροστά του το πρόσωπο. Θα εκφραστεί όπως εκείνος νιώθει. Οι υπόλοιποι θα τον ακούνε.

- Περιγραφή λήξης:

Η δραστηριότητα θα λήξει, όταν έχουν πει όλοι την φράση τους.

¹ Αυτό γίνεται για να νιώσουν τα παιδιά την φράση και να την πουν με άμεσο λόγο (αμεσότητα στο θέατρο)

5. Διάρκεια: 45'

Δραστηριότητα 14

Ο Ερευνητής

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Δημοτικού
- Γυμνασίου
- Λυκείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας:

Να αναπτύξουν οι μαθητές την παρατηρητικότητα τους αξιοποιώντας όλες τις αισθήσεις τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 10) .

2.Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να εξασκήσουν τον περιγραφικό τους λόγο (Π.Σ., 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να δημιουργήσουν ηχητικές, οσφρητικές, οπτικές εικόνες (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να αποδώσουν μια κατάσταση με την βοήθεια του σώματός τους και της έκφρασής τους (μη λεκτική επικοινωνία) (Π.Σ., 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να εκτεθούν (αυτοπροβληθούν) μπροστά σε μια ομάδα ατόμων (Faure & Lascar, 1994).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

- Μπουκάι, Χ. (2008). *Ιστορίες να σκεφτείς: Ο ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ*. Αθήνα: Opera, το οποίο φαίνεται στο Παράρτημα II

Για 15 άτομα:

- 15 κόλλες Α4
- 15 μαρκαδόρους/μολύβια

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:
Θα μαζευτούν σε έναν κύκλο οι μαθητές μαζί με την εκπαιδευτικό και θα κάτσουν στο πάτωμα.
- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Η εκπαιδευτικός θα τους αφηγηθεί την ιστορία με τον «ερευνητή». Στο τέλος θα κάνει τις εξής ερωτήσεις:

- Έχετε ζήσει πραγματικά;
- Έχετε νιώσει ποτέ αυτή την απόλαυση – ευτυχία;
- Πότε την νιώσατε και πόσο διήρκησε;

Έπειτα, θα τους προτείνει να κρατήσουν κι εκείνοι τα δικά τους ημερολόγια. Για αρχή θα τους παροτρύνει να θυμηθούν κάτι από την σημερινή μέρα που τους έκανε να νιώσουν ευτυχία έστω και για λίγο. Θα τους εξηγήσει πως δεν χρειάζεται να είναι κάτι μεγάλο, ακόμη και το πιο μικρό πράγμα μπορεί να τους κάνει ευτυχισμένους. Αν για παράδειγμα παρατηρήσουν τον άνεμο που περνάει ανάμεσα από τα φύλλα των δέντρων και τα κάνει να χορεύουν. Θα τους μοιράσει από μια κόλα Α4 για να το καταγράψουν, μαζί με την ημερομηνία και την διάρκεια αυτής της στιγμής. Αφού το καταγράψουν θα τους ζητήσει είτε να το αφηγηθούν είτε να το δείξουν.

- Δράσεις των παιδιών:

Αφού οι μαθητές ακούσουν την ιστορία, θα απαντήσουν στους προβληματισμούς που τους θέτει η εκπαιδευτικός. Έπειτα, θα σκεφτούν κάτι από εκείνη την ημέρα που τους έκανε ευτυχισμένους και θα το καταγράψουν. Στο τέλος, θα σηκώνεται ένας-ένας και θα αφηγείται την στιγμή ή θα την δείχνει με διάφορες κινήσεις. Μπορεί για παράδειγμα να φαντάζεται ότι περπατάει στην βροχή, αλλά θα πρέπει να τους δώσει να καταλάβουν πως είναι βροχή.

- Περιγραφή λήξης:

Αφού έχουν παρουσιάσει όλοι οι μαθητές, θα τους ρωτήσει η εκπαιδευτικός πώς ένιωσαν.

5. Διάρκεια: 45'

Δραστηριότητα 15

Σενάριο/Χαρακτήρες

Απευθύνεται σε μαθητές:

- Γυμνασίου
- Λυκείου

1. Σκοπός Δραστηριότητας: Να έρθουν σε επαφή με την δημιουργία θεατρικού κειμένου (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

2. Μαθησιακά αποτελέσματα:

- Να μπορέσουν οι μαθητές να δημιουργήσουν χαρακτήρες (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να σκεφτούν την βιογραφία φανταστικών χαρακτήρων (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 39).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να δημιουργήσουν αληθοφανείς χαρακτήρες (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να μπου στην κατάσταση του χαρακτήρα τους (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).
- Να μπορέσουν οι μαθητές να αυτοσχεδιάσουν και έπειτα να καταγράψουν το σενάριο που δημιούργησαν (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011) .
- Να μπορέσουν οι μαθητές να αξιοποιήσουν δημιουργικά τα ερεθίσματα (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 39).

3. Μέσα διδασκαλίας/υλικά, εργαλεία:

Για 15 άτομα:

- 15 κόλες Α4
- 15 μολύβια

4. Δομή δραστηριότητας - πλάνο ροής:

- Περιγραφή έναρξης:

Η εκπαιδευτικός θα καλέσει τα παιδιά στον κύκλο και θα τα χωρίσει σε ομάδες των τριών ατόμων, έτσι όπως κάθονται.

- Δράσεις Εκπαιδευτικού:

Θα τους πει να κάτσουν στο πάτωμα με τις πλάτες τους ενωμένες και να σκεφτούν μια κατάσταση από το κοινωνικό τους περιβάλλον, που τους ενοχλεί πολύ. Έπειτα, θα τους δώσει 3 λεπτά για να συζητήσουν με τις ομάδες τους, τις σκέψεις τους και να αποφασίσουν για ποια από τις 3 θα επιλέξουν να παρουσιάσουν. Όταν περάσουν τα 3 λεπτά, θα ζητήσει από τις ομάδες να πούνε τι διάλεξαν. Στη συνέχεια, θα τους δώσει άλλα 3 λεπτά για να μοιράσουν τους ρόλους και να δημιουργήσουν τους χαρακτήρες τους. Θα μοιράσει στους μαθητές κόλλες Α4 και μολύβια. Θα τους ζητήσει να σκεφτούν πολύ καλά τους χαρακτήρες τους και να γράψουν την βιογραφία τους, όπου θα απαντάει στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιος είναι;
- Πώς τον λένε;
- Από πού είναι;
- Πόσο χρονών είναι;
- Τι δουλειά κάνει ή με τι ασχολείται;
- Ποια είναι η σχέση του με τους άλλους χαρακτήρες στη σκηνή;
- Έχει ιδιαιτερότητες; (Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο, 2011: 39)

Όταν τελειώσουν θα τους δώσει άλλα 3 λεπτά να συζητήσουν για το τι θα κάνουν. Έπειτα, θα ζητήσει από την πρώτη ομάδα που είναι έτοιμη, να παρουσιάσει τον αυτοσχεδιασμό της. Στο τέλος, θα γίνεται ο αναστοχασμός από όλες τις ομάδες. Όταν έχουν παρουσιάσει όλες οι ομάδες, θα τους ζητήσει να γράψουν το σενάριο από τον αυτοσχεδιασμό που έκαναν.

- Δράσεις των παιδιών:

Οι μαθητές θα σκεφτούν από μια κατάσταση από το κοινωνικό τους περιβάλλον που τους ενοχλεί και θα συζητήσουν με την ομάδα τους για το ποια θα παρουσιάσουν. Θα μοιραστούν με τις υπόλοιπες ομάδες τις σκέψεις τους. Στη συνέχεια, θα καταγράψουν την βιογραφία των χαρακτήρων τους, θα συνεννοηθούν για το τι θα κάνουν και θα παίξουν τους αυτοσχεδιασμούς τους. Θα παρουσιάσουν όλες οι ομάδες.

- Περιγραφή λήξης:

Στο τέλος, όλες οι ομάδες θα καταγράψουν το σενάριο των αυτοσχεδιασμών τους.

5. Διάρκεια: 45-50΄

Ο παρακάτω πίνακας έχει γίνει με βάση την βιβλιογραφική ανασκόπηση στα Προγράμματα Σπουδών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και με βάση τα γνωστικά αντικείμενα που συναντούνται στην κάθε τάξη. Πιο συγκεκριμένα, αναγράφονται οι σχολικές βαθμίδες σε αντιστοιχία με τις δραστηριότητες της έρευνας. Οι δραστηριότητες χωρίζονται σε: Δραστηριότητες Γνωριμίας και Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Θεάτρου. Για το νηπιαγωγείο όπως και για το δημοτικό είναι κατάλληλες οι εξής Δραστηριότητες Γνωριμίας: 1,2,4 και 5. Για το γυμνάσιο θεωρούνται κατάλληλες οι: 2 και 5 και για το λύκειο η δραστηριότητα 3. Από τις Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Θεάτρου θεωρούνται από την ερευνήτρια κατάλληλες για το νηπιαγωγείο οι: 6,7,8,9 και 10. Για το Δημοτικό οι: 6,10,11 και ίσως η 14. Τέλος, στο γυμνάσιο και στο λύκειο μπορούν να υλοποιηθούν οι: 10,11,12,13,14 και 15.

Πίνακας 1: Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Θεάτρου για Παιδιά και Εφήβους.

Σχολικά Επίπεδα	Δραστηριότητες Γνωριμίας	Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής και Θεάτρου
Νηπιαγωγείο	Όνομα με μπαλάκι 2 Αγαπημένο παιχνίδι 4 Ζέσταμα/Παιχνίδι Εμπιστοσύνης 5	Μουσική και ιστορία 6 Ο Οκτώπης είναι λυπημένος 7 1 Δώρο για τον Οκτώπη 8 Η έκπληξη για τον Οκτώπη 9 Τι σκέφτονται τα αγάλματα 10
Δημοτικό	Όνομα με κίνηση 1 Όνομα με μπαλάκι 2 Αγαπημένο παιχνίδι 4 Ζέσταμα/Παιχνίδι Εμπιστοσύνης 5	Μουσική και ιστορία 6 Τι σκέφτονται τα αγάλματα 10 Φράση και κατάσταση 11 Ο Ερευνητής 14
Γυμνάσιο	Όνομα με μπαλάκι 2 Ζέσταμα/Παιχνίδι Εμπιστοσύνης 5	Τι σκέφτονται τα αγάλματα 10 Φράση και κατάσταση 11 Έγκλημα 12 Θέλω 13 Ο Ερευνητής 14 Σενάριο/Χαρακτήρες 15
Λύκειο	Συστήνω τον διπλανό μου 3	Τι σκέφτονται τα αγάλματα 10 Φράση και κατάσταση 11 Έγκλημα 12 Θέλω 13 Ο Ερευνητής 14 Σενάριο/Χαρακτήρες 15

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε η γνωστική περιοχή της Δημιουργικής Γραφής και της Θεατρικής Τέχνης στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Σε πρώτη φάση επισημαίνεται πως η Δημιουργική Γραφή δεν υπάρχει ως αυτόνομο μάθημα στην εκπαίδευση, αλλά εντάσσονται κάποιες τεχνικές και μέθοδοί της στα μαθήματα της Λογοτεχνίας και της Γλώσσας (Κιοσσές, 2018). Μέσα από μια βιβλιογραφική ανασκόπηση στα Προγράμματα Σπουδών, παρατηρήθηκε πως εμφανίζεται κυρίως στις πρώτες τάξεις της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Όσο αυξάνεται η ηλικία τόσο παρατηρείται πως οι δραστηριότητές της περιορίζονται.

Διαπιστώνεται επίσης πως μπορεί να υπάρξει σύνδεση μεταξύ του Θεάτρου και της Δημιουργικής γραφής, καθώς έχουν και ορισμένους κοινούς στόχους, βασίζονται και τα δύο στο παιχνίδι και έχουν ως κοινό παρονομαστή τη Λογοτεχνία.

Σε δεύτερη φάση, παρατηρήθηκε πως το Θέατρο εμφανίζεται ως αυτόνομο μάθημα στις πρώτες τάξεις της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ στις μεγαλύτερες τάξεις συναντάται με προτεινόμενες δραστηριότητες στα μαθήματα Λογοτεχνίας και Αρχαίων.

Και οι δύο γνωστικές περιοχές θεωρούνται σημαντικές για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και δημιουργικής έκφρασης των μαθητών. Σκοπός των προτεινόμενων δραστηριοτήτων που βρίσκονται στο τρίτο κεφάλαιο, είναι να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με την Δημιουργική Γραφή και το Θέατρο και να καλλιεργήσουν την δημιουργική τους έκφραση. Το όραμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να αποτελέσει έμπνευση για εφαρμογή παρόμοιων δραστηριοτήτων στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Αξίζει να σημειωθεί πως ο αρχικός σκοπός της έρευνας, ήταν να εφαρμοστούν κάποιες από τις δραστηριότητες σε μαθητές προσχολικής ηλικίας κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης που θα πραγματοποιούσε η ερευνήτρια. Όπως επίσης και σε μαθητές της Α' τάξης του Γενικού Λυκείου Φιλώτα. Ωστόσο, εξαιτίας της πανδημίας δεν μπόρεσε να επιτευχθεί τίποτα από τα δύο.

Βιβλιογραφία

Botti, S. (2000). What Role for Marketing in the Arts? An Analysis of Arts Consumption and Artistic Value. *International Journal of Arts Management*, 2(3), p.p. 14-27. doi: 10.2307/41064697
<https://www.jstor.org/stable/41064697>

Comando, C. (2007). *Everyday* [Ηχογράφιση]. Ανακτήθηκε 20 Σεπτεμβρίου, από <https://www.youtube.com/watch?v=RCObXuAwCIA>

Cupelli, M. (2015). *Dark Tension Rising Music* [Ηχογράφιση]. Ανακτήθηκε 20 Σεπτεμβρίου, από <https://www.youtube.com/watch?v=-zvQoPyY2XE&list=LLjccyu0hhGE72AI-LGg1ogQ&index=15&t=0s>

Faure, G., & Lascar, S. (1994). *Το Θεατρικό Παιχνίδι στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο* (Α. Στρουμπούλη, Μτφρ). Αθήνα: Gutenberg

Hemsey, Z. (2017). *The Runner (Instrumental)* [Ηχογράφιση]. Ανακτήθηκε 20 Σεπτεμβρίου, από https://www.youtube.com/watch?v=p2Al_mcaFAk

Tiersen, Y. (2013). *Comptine d' un autre ete – l' apres - midi* [Ηχογράφιση]. Ανακτήθηκε 20 Σεπτεμβρίου, από <https://www.youtube.com/watch?v=NvryolGa19A>

Woodkid, (n.d.). *Run Boy Run - Instrumental* [Ηχογράφιση]. Ανακτήθηκε 20 Σεπτεμβρίου, από <https://www.youtube.com/watch?v=5a-em1lr2FU>

Αλεξίου, Α. (2017). *Η Συμβολή της Δημιουργικής Γραφής στην Κατασκευή και Διαπραγμάτευση της Ταυτότητας των Μαθητών Λυκείου*. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα). Ανακτήθηκε από <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/1330032/theFile/1332136>

Αναγνώστου, Ε. (2017). *Η Δημιουργική Γραφή (Πεζογραφία) στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή), Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα. Ανακτήθηκε από <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/39908#page/10/mode/2up>

Αυγητίδου, Σ. (Επιμ.). (2001). *Το Παιχνίδι-Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις* (Α. Γολέμη, Μτφρ.). Αθήνα: Τυπωθήτω.

Βακάλη, Α. (2013). Η Δημιουργική Γραφή πάει Σχολείο. Στο *Δημιουργική Γραφή* του Ε.Ε.Ι και Π.Δ.Μ., 4- 6 Οκτωβρίου, Αθήνα.

Βακάλη, Α., Ζωγράφου, Μ., Κωτόπουλος, Τ. (2013). *Η δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο*. Θεσσαλονίκη: ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ.

Βασιλιάδης, Μ. (2020). *Τα νέα ωρολόγια προγράμματα Γυμνασίων και Λυκείων και οι επιπτώσεις τους- Αναλυτικοί πίνακες*. Ανακτήθηκε 10 Σεπτεμβρίου 2020, από <https://www.alfavita.gr/ekpaideysi>

Γραμματάς, Θ. (2005). *Θεατρική Παιδεία και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Γραμματάς, Θ. (2011). *Το Θέατρο στο Σχολείο*. Αθήνα: Διάδραση.

Γρόσδος, Σ. (2015). *Τι είναι και τι δεν είναι η δημιουργική γραφή*. Ανακτήθηκε 10 Σεπτεμβρίου 2020, από https://www.academia.edu/24756420/%CE%93%CF%81%CF%8C%CF%83%CE%B4%CE%BF%CF%82_%CE%A3_2015_%CE%A4%CE%B9_%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CF%84%CE%B9_%CE%B4%CE%B5%CE%BD_%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9_%CE%B7_%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AE

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών για το Θέατρο (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) ΦΕΚ 303B και 304B/13-3-2003.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) ΦΕΚ 303B και 304B/13-3-2003.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Μουσικής (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) ΦΕΚ 303B και 304B/13-3-2003.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Φυσικής Αγωγής (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) ΦΕΚ 303B και 304B/13-3-2003.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) ΦΕΚ 303B και 304B/13-3-2003.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Γυμνάσιο (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) ΦΕΚ 303B και 304B/13-3-2003.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) ΦΕΚ 303B και 304B/13-3-2003.

Πανεπιστήμιο Δυτική Μακεδονίας (2020). [online] Διαθέσιμο στο: <https://nured.uowm.gr/>

Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνική Γλώσσας & της Λογοτεχνίας της Αρχαίας Ελληνική Γλώσσας & Γραμματείας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση (2011). Στο <http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%93%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%20>

=

<http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%93%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%20%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1/%CE%9D%CE%B5%CE%BF%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%93%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1,%20%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1%20%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%93%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%93%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1%20%E2%80%94%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%93%CF%85%CE%BC%CE%BD%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF.pdf>

Πρόγραμμα Σπουδών για τη Θεατρική Παιδεία (2011). Στο <http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%E2%80%94%20%CE%94%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82%20%CE%A4%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7%CF%82%20%E2%80%94%20%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CE%B2%CE%B4/%CE%98%CE%AD%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%BF%20%E2%80%94%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%93%CF%85%CE%BC%CE%BD%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF.pdf>

Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (2011) 2ο Μέρος *Μαθησιακές Περιοχές*. Στο <http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20-%20%CE%A0%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7%20%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%97%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1/2%CE%BF%20%CE%9C%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82.pdf>

Κανατσούλη, Μ. (2018). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: UNIVERSITY STUDIO PRESS.

Κιοσσές, Σ. (2018). *Εισαγωγή στη δημιουργική ανάγνωση και γραφή του πεζού λόγου-Η συμβολή της αφηγηματολογίας*. Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ.

Κωτόπουλος, Τ. (2014). Πράξη και διδασκαλία της Δημιουργικής Γραφής στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. *Ε΄ Επιστημονικό Συνέδριο «Συνέχειες, ασυνέχειες, ρήξεις στον ελληνικό κόσμο (1204-2014), οικονομία, κοινωνία, ιστορία λογοτεχνία»*. 2-5 Οκτωβρίου 2014. Ανακτήθηκε 5 Μαΐου 2020, από https://www.eens.org/EENS_congresses/2014/kotopoulos_triantafyllos.pdf

Κωτόπουλος, Τ. (2016). Δημιουργική γραφή και εκπαίδευση. *Δελτίο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού και Επικοινωνίας*, 55. Ανακτήθηκε 10 Απριλίου 2020, από <http://impschool.gr/deltio-site/?p=62>

Μαθιοπούλου, Π. (2018). *Χρηματοοικονομική Διοίκηση στις Παραστατικές Τέχνες: Συγκριτική μελέτη του Royal National Theatre και της Opera Australia*. (Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο). Ανακτήθηκε από <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/38896>

Μπουκάι, Χ. (2008). *Ιστορίες να σκεφτείς*. Αθήνα: Opera

Μπουκουβάλα, Α. (2012). Διδακτικά Σενάρια [3]. Ανακτήθηκε από https://eclass.uowm.gr/modules/document/file.php/ELED138/12o%20Didaktika%20Senaria_2015.pdf

Νικολαΐδου, Σ. (2015). Η Δημιουργική Γραφή στο Σχολείο: Το Πώς και το Γιατί μιας Παιδαγωγικής Επιλογής. *Δελτίο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού και Επικοινωνίας*, 55. Ανακτήθηκε 7 Αυγούστου 2020, από <http://impschool.gr/deltio-site/?p=85>

Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Θέατρο (2011). Στο <https://www.openbook.gr/odigos-ekpaideytikou-gia-to-theatro/>

Ροντάρι, Τ. (2003). *Γραμματική της Φαντασίας-Εισαγωγή στην Τέχνη να Επινόεις Ιστορίες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σουλιώτης, Μ. (2012). *Δημιουργική γραφή – Οδηγίες πλεύσεως*. Ανακτήθηκε από την βάση δεδομένων openbook.

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.ΠΑΙ.Θ.), (2015). *Οδηγίες Διδασκαλίας Φυσικής Αγωγής Λυκείου*. Διαθέσιμο στο <https://edu.klimaka.gr/mathimata/lykeiou/2666-fysikh-agwgh-g-taxh-odhgies>

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.ΠΑΙ.Θ.) (2019). *Οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος Καλλιτεχνική Παιδεία (Εικαστικά - Στοιχεία Θεατρολογίας - Μουσική) στην Α' τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019 – 2020*. Διαθέσιμο στο <https://edu.klimaka.gr/mathimata/lykeiou/2967-odhgies-kallitexnikh-paideia-lykeio>

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.ΠΑΙ.Θ.) (2019). *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στις Α' και Β' τάξεις Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019 – 2020*. Διαθέσιμο στο: <https://edu.klimaka.gr/mathimata/lykeiou/2756-arxaia-ellhnika-b-lykeioy-odhgies>

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.ΠΑΙ.Θ.) (2019). *Σχεδιασμός και Υλοποίηση Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων) για το Σχολικό έτος 2019-2020*. Διαθέσιμο στο: <https://edu.klimaka.gr/drasthriothtes/genika/1037-sxediasmos-ylopoiish-programmatwn-scholikwn-drasthriothtwn>

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2020). *Fake news ο Εξοβελισμός της Τέχνης από τα Σχολεία!* Διαθέσιμο στο <https://www.minedu.gov.gr/news/45407-18-06-20-fake-news-o-eksovelismos-tis-texnis-apo-ta-sxoleia-2> (τελευταία ανάκτηση 10/9/2020).

Παράρτημα I

ΘΕΛΩ

ΑΥΤΗ Η ΠΡΟΤΑΣΗ μου για τις διαπροσωπικές σχέσεις δημοσιεύτηκε αρχικά στον πρόλογο της τρίτης επανέκδοσης του βιβλίου μου: Γράμματα στην Κλαούντια, το 1989.

Θέλω να με ακούς χωρίς να με κρίνεις
Θέλω τη γνώμη σου χωρίς συμβουλές
Θέλω να με εμπιστεύεσαι χωρίς απαιτήσεις
Θέλω τη βοήθειά σου, κι όχι ν' αποφασίζεις για μένα
Θέλω να με προσέχεις χωρίς να με ακυρώνεις
Θέλω να με κοιτάς χωρίς να προβάλλεις
τον εαυτό σου σε μένα
Θέλω να με αγκαλιάζεις χωρίς να με κάνεις να ασφυκτιώ
Θέλω να μου δίνεις ζωντάνια χωρίς να με σπρώχνεις
Θέλω να με υποστηρίζεις χωρίς να με φορτώνεις
Θέλω να με προστατεύεις χωρίς ψέματα
Θέλω να πλησιάζεις χωρίς να εισβάλλεις
Θέλω να ξέρεις τις πλευρές μου που πιο πολύ σε ενοχλούν
Να τις αποδέχεσαι και να μην προσπαθείς να τις αλλάξεις
Θέλω να ξέρεις... πως σήμερα μπορείς
να βασιζέσαι πάνω μου...
Χωρίς όρους.

Παράρτημα II

Ο ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ

ΠΡΙΝ ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ, ενώ τελείωνα μια διάλεξη για ζευγάρια, θέλησα να διηγηθώ —όπως συνηθίζω— μια ιστορία ως αποχαιρετιστήριο δώρο. Προς έκπληξή μου, εκείνη τη φορά κάποιος από την ομάδα ζήτησε το λόγο και προσφέρθηκε ο ίδιος να μου δωρίσει μια ιστορία. Αυτό το παραμύθι που αγαπάω τόσο το γράφω τώρα στη μνήμη του φίλου μου, Jay Rabon.

Αυτή είναι η ιστορία ενός ανθρώπου τον οποίο εγώ θα χαρακτήριζα ερευνητή...

Ερευνητής είναι κάποιος που ψάχνει· όχι απαραίτητα κάποιος που βρίσκει.

Ούτε είναι κάποιος που ξέρει στα σίγουρα τι είναι αυτό που ψάχνει. Είναι, απλώς, κάποιος για τον οποίο η ζωή αποτελεί μια αναζήτηση.

Μια μέρα, ο ερευνητής διαισθάνθηκε ότι έπρεπε να πάει προς την πόλη του Καμίρ. Είχε μάθει να δίνει μεγάλη σημασία στα προαισθήματά του, που πήγαζαν από ένα μέρος δικό του μεν, άγνωστο δε.

Μετά από δύο μέρες πορείας στους σκονισμένους

δρόμους, διέκρινε από μακριά το Καμίρ. Λίγο πριν φτάσει στο χωριό, του τράβηξε την προσοχή ένας λόφος, δεξιά από το μονοπάτι. Ήταν σκεπασμένος από υπέροχη πρασινάδα και γεμάτος με δέντρα, πουλιά και μαγευτικά λουλούδια. Τον περιτριγύριζε κάτι σαν μικρός φράχτης φτιαγμένος από βαμμένο ξύλο.

Μια μπρούντζινη πορτούλα τον προσκαλούσε να μπει.

Ξαφνικά, αισθάνθηκε να ξεχνά το χωριό και υπέκυψε στην επιθυμία του να ξαποστάσει για λίγο σ' εκείνο το μέρος.

Ο ερευνητής πέρασε την είσοδο κι άρχισε να βαδίζει αργά δίπλα στις λευκές πέτρες που ήταν τοποθετημένες ανάκατα ανάμεσα στα δέντρα.

Άφησε το βλέμμα του να ξαποστάσει σαν την πεταλούδα, σε κάθε λεπτομέρεια του πολύχρωμου αυτού παραδείσου.

Τα μάτια του, όμως, ήταν μάτια ερευνητή, κι ίσως γι' αυτό ανακάλυψε εκείνη την επιγραφή πάνω σε μια απ' τις πέτρες:

*Αμπντούλ Ταρέγκ: έζησε 8 χρόνια, 6 μήνες,
δύο εβδομάδες και 3 μέρες.*

Τρόμαξε λίγο συνειδητοποιώντας ότι εκείνη η πέτρα δεν ήταν απλώς μια πέτρα: ήταν μια ταφόπλακα.

Λυπήθηκε όταν σκέφτηκε ότι ένα παιδί τόσο μικρής ηλικίας ήταν θαμμένο σ' εκείνο το μέρος.

Κοιτάζοντας γύρω του, ο άνθρωπος συνειδητοποίη-

σε ότι και η διπλανή πέτρα είχε μια επιγραφή. Πλησίασε να τη διαβάσει. Έλεγε:

Γιαμίρ Καλίμπ: έζησε 5 χρόνια, 8 μήνες και 3 εβδομάδες.

Ο ερευνητής αισθάνθηκε φοβερή συγκίνηση.

Αυτό το πανέμορφο μέρος ήταν νεκροταφείο, και κάθε πέτρα ήταν ένας τάφος.

Μία μία, άρχισε να διαβάζει τις πλάκες.

Όλες είχαν παρόμοιες επιγραφές: ένα όνομα και τον ακριβή χρόνο ζωής του νεκρού.

Αλλά αυτό που τον τάραξε περισσότερο ήταν η διαπίστωση ότι ο άνθρωπος που είχε ζήσει τον πιο πολύ καιρό, μόλις που ξεπερνούσε τα έντεκα χρόνια...

Νικημένος από μια αβάσταχτη θλίψη, έκατσε κι άρχισε να κλαίει.

Ο φύλακας του νεκροταφείου που περνούσε από εκεί τον πλησίασε.

Τον κοίταξε να κλαίει για λίγο σιωπηλός, και μετά τον ρώτησε αν έκλαιγε για κάποιον συγγενή.

«Όχι, για κανέναν συγγενή» είπε ο ερευνητής. «Τι συμβαίνει σ' αυτό το χωριό; Τι πράγμα φοβερό έχει αυτός ο τόπος; Γιατί έχει τόσα πολλά νεκρά παιδιά θαμμένα σ' αυτό το μέρος; Ποια είναι η τρομερή κατάρα που βαραίνει αυτούς τους ανθρώπους και τους έχει υποχρεώσει να φτιάξουν ένα νεκροταφείο για παιδιά;»

Ο ηλικιωμένος χαμογέλασε και είπε:

«Μπορείτε να ηρεμήσετε. Δεν υπάρχει τέτοια κατά-

ρα. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι εδώ έχουμε ένα παλιό έθιμο. Θα σας εξηγήσω...

»Όταν ένας νέος συμπληρώνει τα δεκαπέντε του χρόνια, οι γονείς του του χαρίζουν ένα τετράδιο όπως αυτό που έχω εδώ, για να το κρεμάει στο λαιμό. Είναι παράδοση στον τόπο μας. Από τη στιγμή εκείνη κι έπειτα, κάθε φορά που κάποιος απολαμβάνει έντονα κάτι, ανοίγει το τετράδιο και σημειώνει:

*Στα δεξιά, αυτό που απόλαυσα.
Στ' αριστερά, πόσο χρόνο κράτησε η απόλαυση.*

»Εστω ότι γνώρισε μια κοπέλα και την ερωτεύτηκε. Πόσο κράτησε το μεγάλο αυτό πάθος και η χαρά της γνωριμίας τους; Μια εβδομάδα; Δύο; Τρεις και μισή;»

»Και μετά, η συγκίνηση του πρώτου φιλιού, η θαυμάσια ευχαρίστηση του πρώτου φιλιού... Πόσο κράτησε; Μόνο το ενάμισι λεπτό του φιλιού; Δύο μέρες; Μια εβδομάδα;

»Και η εγκυμοσύνη, και η γέννηση του πρώτου παιδιού;

»Και ο γάμος των φίλων;

»Και το ταξίδι που πάντα ήθελε;

»Και η συνάντησή με τον αδελφό που γυρίζει από μια μακρινή χώρα;

»Πόσο κράτησε στ' αλήθεια η απόλαυση αυτών των αισθήσεων;

»Ωρες; Μέρες;

»Ετσι, συνεχίζουμε να σημειώνουμε στο τετράδιο κάθε λεπτό που απολαμβάνουμε... Κάθε λεπτό.

»Όταν κάποιος πεθαίνει, έχουμε τη συνήθεια να ανοίγουμε το τετράδιό του και να αθροίζουμε το χρόνο της απόλαυσης για να τον γράψουμε πάνω στον τάφο του. Γιατί αυτός είναι για εμάς ο μοναδικός και πραγματικός χρόνος ΠΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΖΗΣΕΙ.»